

EduRevue

Magazín moderního vzdělávání

Téma: „Měníme osnovy“

Podzim 2023

A portrait of a woman with dark, wavy hair, wearing a white cardigan and a gold necklace. She is looking directly at the camera with a slight smile. The background is a blurred indoor setting with a window and a plant.

Děti musí
objevit svoje silné
stránky

Učitelka Barbora Heřmanová

Téma čísla: Měníme osnovy

Současný svět trpí sociální a ekonomickou nerovností, řeší změnu klimatu, technologickou revoluci. Tyto problémy se týkají i nás, a to zejména v souvislosti s aktuálními událostmi, jako je covidová pandemie či válka na Ukrajině. Mezinárodní i naše vzdělávací dokumenty a strategie se shodují – mladou generaci je třeba připravit na aktivní a kreativní řešení výzev budoucnosti. Naším společným cílem je připravit nastupující generaci na environmentální, technologické a sociální výzvy tak, aby mohla aktivně a odpovědně spoluvytvářet budoucnost, uplatnit se na trhu práce a prožívat naplněné a spokojené životy.

K tomu, aby se tento velký úkol současnosti podařil, jsou zapotřebí alespoň dvě zásadní věci. Celospolečenská shoda na nutnosti postavit se výzvám čelem a systematická podpora školám,

učitelům, učitelkám, ředitelům a ředitelkám a dalším pracovníkům, kteří si vzdělávání dalších generací vzali jako svůj životní úkol.

Proto jsme se v Národním pedagogickém institutu České republiky rozhodli stát se součástí velké kampaně Měníme osnovy. Její součástí je i magazín EduRevue, který právě držíte v ruce.

Spolu s našimi partnery, zástupci neziskového sektoru, státních institucí, zaměstnavatelů a nadací chceme vzbudit a vést celonárodní debatu o vizi vzdělávání našich dětí. A zároveň podpořit vás ve vaší práci, nabídnout vám inspiraci, metodickou podporu, profesní vzdělávání a přiblížit možnosti osobnostního růstu. Společně můžeme měnit vzdělávání tak, aby odpovídalo požadavkům 21. století. ■

Více o podpoře NPI školám
www.revize.rvp.cz

Více o kampani
Měníme osnovy
www.menimeosnovy.cz

Jsme hrdí na účast v kampani Měníme osnovy s těmito partnery

Hlavní mediální partner projektu

npi | Národní pedagogický institut
České republiky

Co si přečtete v této EduRevue

ŠKOLA PRO 21. STOLETÍ

Strany 4–8

Jak by měla vypadat škola uzpůsobená nárokům 21. století? Jakým výzvám budou čelit naše děti a jak jim dobré vzdělání pomůže nahlížet na dilemata nepřehledného světa s odvahou a kreativitou? Svou vizi školy pro 21. století s námi sdílí ministr školství, mládeže a tělovýchovy Mikuláš Bek, ředitel Národního pedagogického institutu České republiky Ivo Jupa, podnikatel a filantrop Martin Vohánka, ředitel České spořitelny Tomáš Salomon a výkonná ředitelka nadace BLÍŽKSOBĚ Marcela Murgašová.

MEZI NÁMI

Strany 9–29

Učitelská profese je nesmírně smysluplná, naplňující a obohacující. Je to jedinečná disciplína, vlastně životní postoj, který zásadním způsobem formuje celou společnost a posouvá ji kupředu. Stejně tak má svá složitá úskalí, která si málokdo mimo učitelství dokáže představit. Oslovili jsme osm učitelek a učitelů, kteří tuto svoji misi pojmají inspirativně, důsledně a upřímně. A díky tomu mění k lepšímu svět kolem sebe i sebe samotné.

MY JSME NPI

Strany 30–45

Jsme servisní organizací českého systému předškolního, základního a středního vzdělávání. V naší nabídce máme připraveny pečlivě promyšlené a důkladně navrhované nástroje, které podporují školní týmy i jednotlivé učitele při cestě k rozvoji žáků. Kdo jsou lidé, kteří vedou týmy našich špičkových odborníků? A jak přemýšlejí o moderní škole pro 21. století? Přečtěte si sérii rozhovorů s našimi kolegy nejen o tom, jakou podporu školám nabízíme, ale také o tom, jak sami vnímají neodbytné výzvy, kterým české školství nyní čelí.

INSPIRACE

Strany 46–48

Svět českého vzdělávání je povzbudivě čínorodý, živý a kreativní. Existuje celá řada projektů a aktivit, které pomáhají na lokální i celostátní úrovni. Skutečná změna musí přijít kombinací systémových změn a čínorodé energie odspoda, dobře pojmenovaných výzev každodennosti a jejich kreativním řešením. Oslovili jsme odborníky a kolegy, kteří se spolu s námi podílejí na kampani Měníme osnovy, aby nám dali tipy na jedinečné vzdělávací projekty, bez jejichž nasazení a přispění se české vzdělávání neobejde.

Mikuláš Bek
ministr školství

Nebát se používat vlastní rozum

Jak by měla vypadat škola pro jednadvacáté století? Možná stárnu. Nebo jen čím jsem starší, tím více objevuji půvab starých časů. A za aktuálním žargonem skloňujícím gramotnosti a kompetence mám sklon vidět další inkarnaci starých střízlivých cílů, dovedností číst, psát a počítat, a za bojem s dezinformacemi vidím prastarý spor pravdy s pověrami a mýty. A tak i pro školu tohoto století si umím představit ideál, kterému bude zakrátko už 250 let. 30. září 1784 zveřejnil Immanuel Kant v dobovém časopise svoji odpověď na redakční anketu s otázkou: Co je osvícenství? Německý filozof odpověděl takto: „Osvícenství (osvěta) je vykročení člověka z jeho jím samým zaviněné nesvéprávnosti (nedospělosti). Nesvéprávnost je ne-

schopnost používat svůj vlastní rozum bez cizího vedení.“ A to je podle mého názoru dodnes relevantní paradoxní vymezení role vzdělávacích institucí – učitelé v nich mají vést své žáky k tomu, aby používali svůj rozum bez jejich vedení. Nejsem znalcem v oblasti historie vzdělávacích systémů, ale troufám si tvrdit, že takové vymezení hlavního úkolu školy je vlastně stále novotou vzdálenou dosavadní praxi. Nechci příliš zjednodušovat, ale škola 19. či 20. století měla spíše za úkol posilovat disciplínu budoucích občanů, úctu k autoritám, lásku k národu či ideologii. Pěstovat „odvahu používat svůj vlastní rozum“, jak říká Kant, si za oficiální cíl vzdělávací politika zatím nevytyčila. Třeba k tomu nalezne odvahu v jednadvacátém století. ■

Ivo Jupa
ředitel Národního
pedagogického institutu ČR

Aby se děti těšily do školy a učitelé měli tu nejlepší práci na světě

Tak zní moto Národního pedagogického institutu ČR. Jak toho ale docílit? Děti se do školy budou těšit, pokud v ní budou zažívat úspěch a najdou tam pro sebe podporu pro růst a samostatnost v dalším životě. Pokud si věci, které se dozvědí, budou schopny propojit s dalšími, které s nimi souvisejí, budou vědět, k čemu jim mohou být užitečné, nebo je to prostě jenom bude bavit a bude se jim líbit, jak věci objevují a řeší se svými kamarády a s učitelkou. Bude je těšit a přijde jim šikovné, že se tím učí hledat otázky i odpovědi a mluvit o tom i s jinými lidmi mimo školu.

Učitelé vědí, že nejlepší práce na světě musí být zajímavá a jiskřivá a to se rozhodně děje zejména tehdy, když vidí, že dětem pomáhají spíše klást dobré otázky (na které potom společně

hledají odpovědi) než znát odpovědi na otázky, které jim položili oni sami.

Vize dobré školy je taková aspirace a závazek školy, kterou si přečteme a jsme schopni uvěřit pedagogickému sboru a zřizovateli, že to dokážou. Že to myslí vážně. Je to taková vize, kterou slyšíme a přejeme si, aby do takové školy chodily naše vlastní děti a vnoučata. Ne proto, aby se dostaly na další školu, tam, kam si teď my, rodiče a prarodiče, myslíme, že by potom měly jít, ale proto, aby tam byly spokojené a uměly si tu spokojenost přenést i do svých dalších životních kroků a etap.

Aby se děti těšily do života (a dostaly ve škole co nejlepší návod na jeho používání) a učitelé měli tu nejlepší práci na světě... Protože lepší práce na světě prostě není. ■

Marcela Murgašová
výkonná ředitelka nadace
BLÍŽKSOBĚ, učitelka a lektorka

Školy jako dílny lidskosti

Jako lidstvo jsme hodně pokročili – nikdy jsme o našem světě nevěděli tolik, co teď. Nikdy jsme neměli tak pokročilé technologie – usnadňují nám život, pracují za nás, někdy dokonce myslí. Pohled na svět se však nezdá být úplně radostný, a je jasné, že na něco zásadního zapomínáme. Každá znalost a dovednost se dá totiž zneužít, toho jsme svědky dnes a denně.

Za mě proto ta nejlepší škola 21. století nepředává pouze poznatky, ale především rozvíjí charakter člověka, tak aby žáci znali dobré, chtěli dobré a hlavně KONALI DOBRÉ, a to i ve chvíli, kdy se na ně nikdo nedívá. Ano, slyšíte v tom správně slova J. A. Komenského. Už v jeho době platilo, že „člověk učený, ale nemravný jest břemenem země“.

Jak taková škola vypadá? Začíná to vztahem mezi učitelem a žákem – je

jasné, že děti si tvoří vztah k učivu skrze vztah k učiteli. Pokud se s ním cítí dobře a bezpečně, učení je radost. Pokud cítí přijetí a opravdový zájem, nebojí se chybovat a učení probíhá. Je to přirozenost. Škola je „dílnou lidskosti“, tzn. rozvíjí člověka celistvě – nejen rozum, ale i vůli, emoce a vztahy. Začít je potřeba u fakult, které připravují budoucí učitele – kde jinde může student zažít, že na charakteru záleží? „Učitelé nemohou být podobni sloupům u cest, které ukazují, kam jít, a samy nejdou,“ říkával Komenský.

Stav našeho světa je kolektivní zodpovědností. Proto mějme odvahu vystoupit z pozic obětí házejících vinu na politiku, ministerstvo či počasí a vzpomeňme na naše člověčenství, měňme náš svět společně k lepšímu. Každý můžeme a na každém záleží... ■

Tomáš Salomon
předseda představenstva
České spořitelny

Vzdělávání – věc veřejná!

Je skvělé, že přibývá lidí, kteří chtějí jinou školu, než jakou sami zažili. Všichni učitelé, které díky naší nadaci potkávám, chtějí školu podporující kritické myšlení, kreativitu, digitální gramotnost a schopnost samostatného rozhodování. Přesto takové vzdělání není v Česku normou. Jako kdyby problém českého školství nebyl v tom, že nevíme, co chceme, ale v tom, že to nedokážeme efektivně změnit. Změnit tak, aby ze škol neutíkali mladí učitelé, aby zmizely mnohdy dramatické kvalitativní rozdíly mezi školami, aby vznikl střední článek řízení, který učitelům zajistí odbornou podporu a profesionální oporu...

Jenže házet odpovědnost na „systém“ je oblíbený český sport. Přitom součástí řešení jsme my všichni. Odpovědnost za vzdělání a vzdělávání (se) leží stejnou měrou na nás všech – na rodičích, zaměstnancích, zaměstnavatelích, politicích i voličích. Všichni víme,

že vzdělaná společnost je základem prosperity, ale často slučujeme vzdělání jen se školou. Tam ale vzdělání teprve začíná a není náhoda, že jsou to vysoce prosperující země (Jižní Korea, Skandinávie...), kde si uvědomují, že vzdělávání je nekončící celoživotní proces, do něhož se aktivně musí zapojit všichni. Proto se intenzivně snažíme transformovat Spořitelnu na vzdělávající se společnost, proto naše nadace cíleně podporuje systémové změny v českém školství, a i proto podporujeme Druhou ekonomickou transformaci, nezávislé uskupení osobností českého byznysu, jehož hlavním posláním je spojovat skvělé nápady a myšlenky a aktivně prosazovat jejich zavedení do české ekonomiky.

A protože nejsme v tomto úsilí zdaleka jediní, věřím, že navzdory aktuálním rozpočtovým debatám se v českém školství a vzdělávání obecně snad konečně blýská na lepší časy. ■

Martin Vohánka
podnikatel a filantrop

Odvaha dělat chyby. A učit se z nich

Vzdělávání pro 21. století? Vidím školu, do které se děti těší. Vědí, že tam každý den něco dobrého zažijí a něco nového se naučí, a nemohou se ráno dočkat. V hodinách i mimo ně rozvíjejí vztahy se spolužáky, učí se spolupracovat a domluvit se. Když jim něco nejde, mají odvahu ptát se a problém vyřešit. Škola jim dává příležitost vyzkoušet výzvy a projekty v mladém věku, prezentovat ostatním svoje myšlenky, dělat chyby a učit se z nich. To je klíčové nejen pro podnikání, ale pro celý život.

Vidím školu, ve které mají učitelé podmínky pro to, aby mohli dělat svou práci nejlépe, jak dovedou. Mohou se opřít o kolegy, navštěvují si hodiny a učí se od sebe. Dobře to znám z firmy, kde nejlépe řešíme výzvy, když se na ně podíváme z několika stran. Zaměstnávám lidi z různých států i kontinentů a chci, aby i děti ve škole narazily na různoro-

dest a vnímaly ji jako výhodu a uměly s ní pracovat.

Vidím školu, ve které má vedení jasnou vizi zaměřenou na učení a rozvoj dětí. Zkušenost mi říká, že vedení je nejdůležitější článek. Potřebujeme ředitele, kteří jsou hodnotově ukotvení a mají vysokou integritu. Ve škole 21. století se vedení radí s učiteli i s rodiči o změnách a ředitel se svými zástupci tvoří tým, který má kormidlo pevně v ruce. Mají zastání v obci či v kraji a jejich zastupitelé jsou kvalifikovanými partnery pro diskuse a rozhodování, jak školu dál rozvíjet.

Dobrá škola pro mě nejsou cihly, omítka ani kabinety. Jsou to hlavně lidé, kteří se společně starají o to, aby naše děti mohly po všech stránkách růst, fyzicky, charakterově, znalostmi a kompetencemi. Protože nejhodnotnější ze všeho jsou nápady, energie a chuť mladých lidí společně tvořit a náš svět měnit k lepšímu. ■

» MEZI NÁMI

Děti musí objevit svoje silné stránky

Rozhovor s učitelkou Barborou Heřmanovou ze ZŠ Mozaika v Rychnově nad Kněžnou

Strana 10 »

S kolegyní se výborně vykrýváme

Adéla Hufová ze ZŠ v Dubí o jedinečném kouzlu badatelské a tandemové výuky

Strana 14 »

Učitelská profese je stále hledání

O těžkých začátcích, dobře nastavených vztazích se žáky a umělé inteligenci s Danem Pražákem

Strana 15 »

S filmovou výchovou začínám ve čtvrté třídě

Mezioborová výuka se zapojením filmů podle Zuzany Havelkové ze ZŠ Duhový svět v Kladně

Strana 19 »

Wellbeing? Když se ráno všichni do školy těší

Eliška Pácaltová z týmu Eduzměny na Kutnohorsku o systémové změně ve vzdělávání a jak s ní souvisí atmosféra školy

Strana 20 »

Vedle řádu musí být i neřád, aby se věci doplňovaly

Jak funguje škola postavená především na vzájemné důvěře, vypráví ředitelka Marie Čápková ze ZŠ Neštěmická v Ústí nad Labem

Strana 24 »

Jak se točí dobrá škola

O zákulisí natáčení dokumentární série České televize Jak se dělá dobrá škola se scenáristou Tomášem Feřtekem

Strana 25 »

Dnes bych zapojila i tělocvikáře

Ať už byla Irena Fričová učitelkou, ředitelkou, nebo nyní manažerkou projektu NPO DIGI, její práce se vždy točila kolem zavádění digitálních kompetencí do výuky

Strana 29 »

Děti musí objevit svoje silné stránky

Text: **Libor Hruška**

BARBORA HEŘMANOVÁ ZAČÍNALA JAKO ASISTENTKA PEDAGOGA A SAMA SE PŘED TŘÍDU POSTAVILA AŽ POZDĚJI. BYLA TO SKVĚLÁ PRŮPRAVA. „TUHLE ZKUŠENOST BYCH DOPORUČILA ZAŽÍT KAŽDÉMU UČITELI,“ ŘÍKÁ PEDAGOŽKA ZE SOUKROMÉ ZÁKLADNÍ ŠKOLY MOZAIKA V RYCHNOVĚ NAD KNĚŽNOU.

V čem je základní škola, na níž vyučujete, jiná než ta, do které jste jako malá chodila vy?

Já doufám, že úplně ve všem. (smích)

Co vám tehdy nejvíce scházelo?

V tu chvíli si to samozřejmě nijak neanalyzujete, bylo toho hodně, ale zpětně viděno bych vypíchla jednu věc – vůbec jsem nevěděla, co jsou moje silné stránky. Ty špatné jsem znala až moc dobře, protože za ně jsem dostávala špatné známky. Ty dobré byly brány jako samozřejmost, ale ty špatné se vždycky zdůrazňovaly. Jak ve škole, tak doma. Já žila tancem a chtěla být ba-

letkou, takže jsem se realizovala mimo školu. Vezměte si ale dítě, které třeba baví bádání, objevování nebo matematika. Když nenarazí na učitele, který umí a chce jeho silné stránky rozvíjet, tak ta vašeň časem vyprchá, umře.

Vy jste se svého dětského snu musela vzdát kvůli vážnému zranění. Jaká byla vaše cesta do školství?

Úraz jsem měla v deváté třídě a místo taneční konzervatoře jsem si musela vybrat jinou střední školu. Šla jsem na gymnázium. Po maturitě mě na vysoké nevzali na denní studium, a tak jsem speciální pedagogiku začala studovat dálkově. A přitom jsem nastoupila sem do Mozaiky jako asistentka pedagoga. To byla ta největší životní škola. Přišla jsem k paní učitelce a zároveň ředitelce školy, která byla třídní první až páté třídy a všechny děti učila dohromady. Žáků tehdy bylo celkem jenom patnáct, ale každý byl jinak starý, někdo měl specifické poruchy učení, prostě naprostý mišmaš. Takovou zkušenost bych doporučila alespoň na chvíli zažít každému učiteli.

Nebo studentům pedagogických fakult...

Ano. Víím, že dnes mají studenti mnohem víc praxe, než bylo běžné za nás, ale pořád to není ono. Osvojují si hlavně metody, jak dítě něco naučit, ale chybí jim vhléd do fungování školy, kontakt s rodiči a dalšími učiteli. Bylo by skvělé, kdyby si už během svého vysokoškolského studia našli školu, kde by mohli být tandemovým učitelem nebo asistentem pedagoga. Mám z naší školy

zkušenost, že právě kolegové, kteří začínali jako asistenti, jsou ti nejpružnější, nejprizpůsobivější a nejmíň se hrouťí ze změn. A těch jsme si v posledních letech užili dost. Distanční výuku, digitalizaci, děti z Ukrajiny...

Učíte už skoro dvacet let. Zažila jste za tu dobu i pády a syndrom vyhoření?

Já bych těch dvacet let popsala jako období vzletů a pádů. Nejhorší pro mě byly dva roky covidu. Říkala jsem si, že jestli to bude trvat ještě rok, tak ve

školství končím a půjdu radši třeba prodávat do obchodu. Chyběl mi kontakt s dětmi a jejich odezva na moji práci. Já do té doby navíc měla minimální IT dovednosti, nebyla jsem na žádném meetu, nebylo to něco, k čemu bych přirozeně tíhla. Připadala jsem si

úplně bezmocná, protože já mám úplně jiné předpoklady pro svoji práci. Mám u dětí přirozenou autoritu, umím s nimi komunikovat, nadchnout je a motivovat, ale najednou byly potřeba spíš předpoklady pro kancelářskou práci. Všechno jsem se to musela učít od nuly.

Paradoxně jste právě v této době, v roce 2021, získala cenu Global Teacher Prize pro nejnspirovativnějšího pedagoga Česka.

To pro mě byla obrovská satisfakce za těžké období, které jsem prožívala. A taky zpětná vazba, že to snad nedělám tak úplně špatně.

Nehrozilo, že podlehnete pocitu, že už se není kam posouvat?

To určitě ne, skončit ve vyjetých kolejích je to nejhorší, co se člověku může stát.

Skončit ve vyjetých kolejích je to nejhorší, co se člověku může stát.

Barbora Heřmanová

Vystudovala speciální pedagogiku na Masarykově univerzitě v Brně. Vyučuje na prvním stupni ZŠ Mozaika v Rychnově nad Kněžnou. Má i předmět speciální pedagogické péče. Působí rovněž ve volném uskupení lektorů 4K a v organizaci Step by Step.

Mění se děti ve třídách, rodiny i celá společnost a vy na to musíte reagovat. Pořád se sám učít. Jsou učitelé, kteří dokážou rok co rok používat ty samé materiály a jenom si je lehce aktualizovat a upravovat, aby byly použitelné pro danou třídu. Já tohle dlouho neuznávala a vždycky si přípravy dělala úplně od znova. Ale to byl zase druhý extrém. Stálo mě to hrozně energie a moje rodina už začínala protestovat, že s ní trávím málo času.

Přišla byste na to sama, nebo už jste byla na práci závislá a odmítala jste si to připustit?

Spíš platí to druhé. Vá rovné signály, že to s prací přeháním, tu byly, ale já jsem je nevnímala, nechtěla jsem je slyšet. Nakonec mi otevřela oči moje dcera. Je jí sice teprve jedenáct, ale vždycky mě uměla usadit, když jsem žila v nějakém bludu.

Co přesně vám řekla?

Přišla za mnou a povídá: Tak mami, já jsem ti to spočítala. Řekni paní ře-

ditelce, že už jsi dneska práci strávila deset hodin a já bych tě teď chtěla mít jenom pro sebe. Přitom těch deset hodin jsem si volila sama, nikdo je po mně nevyžadoval. Mě samotnou by to ani nenapadlo, byla jsem ve fázi workoholismu a ani mi to nepřišlo divné. Myslím si, že o tématu sebezpečí a psy-

O tématu sebezpečí a psychohygiény by se na školách mělo víc mluvit.

Ano. Už hrozně dlouho – nějakých patnáct sedmnáct let – využíváme jako škola služby supervizora. Začínalo se s dobrovolnými skupinovými supervizemi, ale postupně se ukazovalo, že kromě pročištění vzduchu v týmu učitelé potřebují i individuální péči o svou duši. Čtyřikrát ročně přijede supervizor a setkání s ním je skvělou možností

utřídit si myšlenky. Jen si za sebe musíte sehnat suplování. (smích)

Co konkrétně jste si díky individuální supervizi srovnala v hlavě vy?

Jednu dobu se nám ve škole více křížily role. Do mé třídy chodilo „složitě“ dítě, jehož maminka a teta byly zároveň mými kolegyněmi. Nedařilo se mi s ním udělat potřebný pokrok a ze strany rodiny jsem cítila obrovský tlak. Není to výjimečná situace, ale teď to bylo jiné, kolegyně mi viděly více do karet a já nevěděla, kudy dál. Žádné strategie, které jsem vyzkoušela, nefungovaly. Situace byla destrukční a vyčerpávající. Měla jsem pocit vyhoření a začala uvažovat o odchodu ze školy. Někdo to samozřejmě může zlehčovat, ale nebýt rady supervizora, už bych tady dnes nepracovala.

Poradil vám zůstat?

Ano, já totiž odcházet nechtěla. Na jeho radu jsem požádala o změnu třídy a vedení souhlasilo. Nejdříve jsem to brala jako svoje selhání, ale nakonec se ukázalo, že to bylo dobré řešení. Vztahy na pracovišti se z mého pohledu vyčistily a v pracovní rovině je to teď super.

Jak byste jedním slovem popsala vaši školu?

Nemám ráda, když o nás někdo říká, že jsme školou alternativní, protože vím, že mnoho lidí má na tohle slovní spojení alergii. Vnímají to jako aktivistický extrém. My učíme podle vzdělávacího programu Začít spolu a jsme školou inovativní, když už by nám chtěl někdo dávat nějaké nálepky. Za mě je důležité, aby v Česku existovala pestrá nabídka škol a pedagogických směrů, protože prostě nejsme všichni stejní a měli bychom mít možnost si vybrat. Jak děti a rodiče, tak učitelé.

Přestože jsou prázdniny a sedíme v prázdné škole, ozve se zničehonic drnění zvonku.

Máte klasické zvonění? To bych nečekal...

Nemáme, tohle bylo zvonění ze sousední průmyslové školy, s níž sdílíme stejnou budovu. Místo zvonění máme v každé třídě hodiny a rozvrh a děti i učitelé vědí, kdy má hodina začínat a končit. Problém nastane, když má někdo z učitelů dojem, že to všechno musí probrat a přetahuje. Mně se to nestává, ale kolegové z druhého stupně to tak občas mají. Pak se musí dohodnout s tím, kdo učí po něm, že mu příště těch pár minut zase vrátí. Je to o dobré komunikaci.

V Mozaice razíte maximální individualizaci ve výuce, propojování předmětů, tandemové vyučování nebo formativní hodnocení žáků. Umím si představit reakce typu: To se jí to dělá, na soukromé škole ve třídě s patnácti žáky! Jak často se s nimi setkáváte?

Když jsem vyhrála Global Teacher Prize, dostávala jsem tuhle otázku snad od každého novináře. Každého zajímalo, jestli všechny tyto inovativní přístupy jdou aplikovat i ve velké státní škole, ve třídě s třiceti dětmi. A já odpovídala, že většina ano. I já měla šest let třídu, do níž chodilo 32 dětí, a to dokonce ze tří různých ročníků dohromady. A učila jsem úplně stejně jako teď, když mám žáků jen polovinu.

Jako lektorka se dostanete i do jiných, často o poznání konzervativnějších sboroven. Co vám tato práce přináší?

CO ZNAMENÁ

Formativní hodnocení

„Za mě je to spíše formativní přístup respektující odlišnosti a jedinečnosti každého z nás, který vede k odpovědnosti za učení všechny aktéry procesu. Staví na reflexi a zpětné vazbě a nabízí možnost volby a plánovat dle potřeb již zmíněných aktérů.“

Individualizace ve výuce

„Je to pro mě výuka přizpůsobená potřebám žáků, které nejsou pro všechny stejné. Umožňuje naplnit potenciál každého z dětí, žáků nebo aktérů učení. Staví na možnostech, potřebách, zájmech každého žáka. Neopírá se o porovnávání, přináší vyšší předpoklad pro učený posun, zvyšuje zájem o učení.“

Program Začít spolu

„Je to vzdělávací program pro děti ZŠ a MŠ. Opírá se o konstruktivistický model učení. Staví na aktivním zapojení dětí a na učení v souvislostech. Rodiče dětí jsou vítanými partnery vzdělávání a v neposlední řadě je to vzdělávací program pro všechny děti podporující vrstevnické učení.“

Zjistila jsem, že je pro mě hrozně důležité podívat se občas i do jiné školy, nasávat novou inspiraci a nebyť zapiklovaná jenom na jednom místě.

Máte univerzální návod, jak učitele nadchnout třeba pro zmiňované formativní hodnocení?

Univerzální určitě ne, ale dá se říct, že na učitele dobře funguje, když si něco při workshopech prožijí na vlastní kůži z pohledu žáka. To dokáže často nadchnout i pochybovače. Na druhou stranu, vždycky zůstane procento učitelů, kteří budou už z principu proti jakékoli změně přemýšlení o své práci a na workshopu sedí jen proto, že to dostali befelem od ředitele.

V čem byste se vy osobně ráda zlepšila v letošním školním roce? Co byste se sama chtěla naučit?

Plánů je hodně, ale vybrala bych jeden hlavní: Ráda bych víc vyučovala venku. Když bylo po covidu, učily jsme tak s kolegyněmi několikrát týdně. Nešlo jen o to přenést klasickou výuku pod širé nebe, ale propojit školu s reálným životem. Třeba v rámci matematiky si

děti zkoušely přímo v obchodě spočítat, jaké suroviny na večeri si mohou koupit, aby se vešly do dvou set korun. Braly jsme to tehdy jako naprostou přirozenost, ale postupem času jsme se vrátily pod střechem. Zapomněly jsme, jak skvělé to bylo. Pro žáky, ale i pro nás učitele. ■

CO SI PŘEČÍST

Kompetentní učitel 21. století: Mezinárodní profesní rámec kvality ISSA.

Kargerová, J., Maňourová, Z., Vychodil, D.: *Individualizace ve výuce.*

Miková, Š.: *Nejsou stejné.*

Tandemová výuka

S kolegyní se výborně vykrýváme

NA ZÁKLADNÍ ŠKOLE V SEVEROČESKÉM DUBÍ PŮSOBÍ ADÉLA HUFOVÁ TRINÁCTÝM ROKEM. JE PROPAGÁTKOU BADATELSKÉ VÝUKY A TAKÉ UŽŠÍ SPOLUPRÁCE MEZI UČITELI. A TO NEJEN V RÁMCI JEDNÉ ŠKOLY, ALE I CELÉHO REGIONU.

Šla jsem do toho s velkým nadšením, a to mi vydrželo. V Ústí jsem studovala český jazyk a dějepis, a především na druhém z oborů nás velice dobře vybavili také didakticky. Takže žádný náraz do zdi nebo deziluzi jsem po nástupu do práce nezažila. Na druhou stranu si pořád myslím, že ani sebelepší pedagogická fakulta nemůže člověka připravit na úplně každou situaci. Nastoupíte k dětem, z nichž každé je jiné, a zjistíte, že poučky ze školy v terénu tak úplně nefungují," říká Adéla Hufová.

Základní škola v Dubí patří mezi ty menší, chodí do ní kolem 300 žáků a Hufová o ní hovoří jako o „téměř rodinné“. Část dětí je z vyloučených lokalit a vedle intaktních žáků jsou ve třídách děti se specifickými poruchami učení. „Výhodou je, že se všichni známe a třeba my učitelé z druhého

stupně sedíme v jedné sborovně. Různé situace můžeme řešit spolu a hned, jak přicházejí. Do Dubí jsem nastoupila společně s novým ředitelem, který postupně poskládal skvělý tým. Partu lidí, která se nebojí ničeho nového," popisuje Hufová. Její slova dokládá třeba fakt, že se běžnou součástí chodu školy stala tandemová výuka. Adéla Hufová s ní začala před sedmi lety v rámci čtenářských klubů. Už tehdy do toho šla s kolegyní Markétou Vágnerovou, jež stejně jako ona vyučuje dějepis a češtinu.

V odpoledních kroužcích se inovativní vyučovací metoda osvědčila, a tak ji učitelky zapojily i do běžné výuky. „S kolegyní jsme si sedly a funguje nám chemie, což je hrozně důležité. V tandemu vyučujeme třeba některé hodiny mluvnice a dějepis, v němž se zaměřujeme na badatelství, kritické

Adéla Hufová

Vystudovala Pedagogickou fakultu Univerzity J. E. Purkyně v Ústí nad Labem, s níž nadále spolupracuje na různých projektech. Jak sama říká, tyto zkušenosti ji metodologicky posouvají nejvíce. Kromě češtiny a dějepisu vyučuje i hudební výchovu. Snaží se, aby si děti z hodin odnesly víc než ona v jejich věku. V dějepis například pracují s prameny a kriticky o nich přemýšlejí a diskutují. Učitelé z regionu se měli možnost potkávat v rámci oborových kabinetů projektu SYPO. Adéla Hufová působila v kabinetu Český jazyk a literatura a jako předsedkyně kabinetu Společenskovědního vzdělávání. Jako koordinátorka se zapojila i do projektu Dějepis+.

ké myšlení a čtenářskou a historickou gramotnost. Výborně se doplňujeme – já jsem dobrá na metodiku a rozjiždím různé aktivizační metody, při nichž děti například soutěží ve skupinách. Pracují s dobovými obrázky, karikaturami, texty či videi, a kolegyně je zase skvělá přes teorii a výklad. Navíc já mám ráda středověk a nejnovější dějiny a ona zase starověk, takže se výborně vykrýváme.“

Tandemová výuka se na ZŠ Dubí 1 usadila i v dalších předmětech, v hudební a výtvarné výchově, ale třeba i ve fyzice. Během projektových dnů se předměty prolínají i vzájemně. „Dějepis propojujeme se zeměpisem a občanskou výchovou. Umím si ale představit i spolupráci s řadou dalších předmětů, například s hudebkou a výtvarkou. Každé rozšíření obzoru přináší novou inspiraci, člověk si uvědomuje věci, které by mu samotnému nedošly. S kolegou, který pracuje na gymnáziu v Teplicích, dokonce plánujeme, že by si zkusil odučit pár hodin u nás na základce a já potom na oplátku u něj na gymplu. Na to se moc těším," uzavírá Hufová. ■

Připravil: Libor Hruška / Foto: Archiv AH

Foto: EDUin, Vladimír Šigut

Učitelská profese je stále hledání

Text: **Markéta Beková**

DANIEL PRAŽÁK UČÍ PŘÍRODOPIS A DĚJEPIS NA PRAŽSKÉ ZÁKLADNÍ ŠKOLE. V ROCE 2022 SE UMÍSTIL V SOUTĚŽI GLOBAL TEACHER PRIZE V KATEGORII INSPIRATIVNÍ UČITEL. A INSPIRACE JE S DANIELEM SPJATÁ STEJNĚ SILNĚ JAKO KOČKA DIS A UČITELSKÝ OPTIMISMUS. O TOM, JAKÉ BYLY JEHO ZAČÁTKY I JAKÝM ZPŮSOBEM UČÍ DNES, JSME SI POVÍDALI V NÁSLEDUJÍCÍM ROZHOVORU.

Kdy jste se poprvé postavil před třídu jako učitel? A vzpomenete si, jak jste se tehdy cítil?

Určitě ne, je to dost dávno. Ale pamatuji si, že jsem poprvé stál před třídou v rámci lektorských praxí na Gymnáziu Přírodní škola, protože to byla podmínka pro dokončení studia. Lektorské praxe byly hodiny připravované ve

spolupráci s učitelem pro nižší ročníky a nepochybně to byl moment, kdy jsem si uvědomil, že mě učení baví, protože těch lektorských praxí jsem odučil více, než bylo potřeba.

Co dalšího jste během svého studia na Gymnáziu Přírodní škola pro sebe objevil?

Za to nejcennější považuji zjištění, že jde měnit svět a že se mám pokusit změnit věci, které mě štve. Pro mě je takový ilustrativní příklad dětský domov v Pyšelích. S ním škola dlouhodobě spolupracovala, a když hrozilo, že jej tehdejší hejtman Rath zruší a postaví místo něj wellness, tak jsme se jako studenti postavili proti. Šli jsme na zastupitelstvo, lobbovali jsme mezi zastupiteli, vysvětlovali jim kontext a celou situaci medializovali. Dopadlo to tak, že dětský domov dodnes stojí a já si z toho odnesl dobrou zkušenost, že je možné změnit i něco, co v první chvíli vypadá beznadějně. A že heslo přírodní školy – škola není přípravou na život někdy, je to příprava na život tady a teď – není jen prázdné motto.

A vybavíte si moment, kdy jste se rozhodl, že se stanete učitelem?

Pamatuji si, že jsem se zkoušel dostat na psychologii, ale ačkoliv chválili mé portfolio u přijímaček, tak mi řekli, ať to zkusím za rok, protože na první pokus berou málokoho. A já jsem v té době nastoupil na pedagogickou fakultu a potkával tam na katedře biologie

Daniel Pražák

Daniel Pražák

„Mám rád Starwars, Pána prstenů, špatně slyším, když hodně lidí mluví přes sebe, škrábu, proto jsem rád, když mi žáci pomáhají s psaním na tabuli, a ve třídě mi vtipy nevadí, ani když míří na mě. Jen nesmí nikoho zesměšňovat. Jak říkám žákům, ve chvíli, kdy nějaký vtip vadí jednomu člověku, není to dobrý vtip,“ říká na úvod školního roku Daniel Pražák svým novým žákům, aby jej lépe poznali. V pedagogické komunitě dávno neznámý není. Je autorem podcastu Hovory z kabinetu, aktivním příspěvatelem na sociálních sítích – kdo by neznal kočku Dis? A v roce 2022 získal druhé místo v prestižním ocenění Global Teacher Prize Czech Republic.

a dějepisu při výuce tak zajímavé přednášející, že jsem věděl, že přihlášku na psychologii o rok později nepodám. Protože mi výuka dávala smysl a cítil jsem, že je to ta cesta, kterou chci jít.

Co pro vás bylo ze začátku nejtěžší, když jste začal učit?

Měl jsem komplikovanou situaci tím, že jsem začal učit na škole, kde jsem odmaturoval. Takže studenti, které jsem učil, jsem znal jako mladší spolužáky, protože to byla malá škola, ve které byl intenzivní kontakt mezi ročníky. Takže to pořád bylo spíše v rovině kamarádkého povídání. Také mi jako začínajícímu učiteli mi dělala potíž svoboda, kterou jsem na škole měl. Vedení mi řeklo, aby šla výuka ze mě a učil jsem tak, jak je mi to přirozené. Ale já jsem ještě nevěděl, kde jsou mé hranice. Má učitelská identita se teprve vytvářela a vlastně až poslední tři roky vím, kdo jsem já jako učitel a umím obhájit to, co je pro mě v hodině důležité a co patří k mému stylu výuky a pojetí hodin. Ale předchozích osm let bych zpětně označil za jakési hledání, které není v práci učitele stej-

ně nikdy dokončené. A když jsem přešel ze soukromých škol s velkou mírou svobody na státní školu, která má jasněji vymezené hranice, ve kterých se můžu pohybovat, tak jsem zjistil, že mně to vyhovuje. Měl jsem v tu dobu nabyté učitelské sebevědomí a mohl jsem si říct, že se umím pohybovat v rámci, který mám k dispozici a umím v něm využít svobody, kterou mi garantují rámcové vzdělávací programy. A dnes jsem velmi rád, že učím na škole, která je veřejná a nechává učitelům tvůrčí svobodu.

Měl jste zpočátku kolem sebe kolegy nebo podpůrné prostředí, ve kterém jste mohl sdílet své učitelské neúspěchy nebo zamýšlenou přípravu na výuku?

S bývalými spolužáky z vysoké jsme si vytvořili takovou svépomocnou skupinu, v níž jsme si sdíleli učitelské deníčky, do kterých jsme si nahlíželi.

Pro mě to bylo velmi důležité, protože jsem přešel učit na novou školu a byl jsem z toho úplně v háji, stejně jako oni ze své první pracovní zkušenosti. Takže jsme spolu téma vyčerpání sdíleli a dost nám to pomáhalo. Zároveň jsem učitelské sdílení zažil i v kabinetu, což považuji za velmi důležité, i přesto, že nám covid ukázal, že virtuální sborovna může dobře nahradit nefungující reálnou.

Když si představím vaši hodinu, tak si vzpomenu na fotografii, na které máte kostým lidského těla bez kůže, a říkáte si, nakolik jste musel vystoupit mimo svoji komfortní zónu, abyste se takto před žáky postavil. Co vás k tomu vedlo a jak na to žáci reagovali?

Já jsem to viděl u dánské učitelky a přišlo mi to skvělé, protože do přírodopisu patří názornost, nemáme si kytky ukazovat jen v učebnici, ale reálně. Takže místo figuríny jsem si i v rámci aktivizace žáků – deváťáků před přijímačkami, kteří jsou náročným publikem, horší už jsou jen deváťáci po přijímačkách – oblékl kostým a téma jim tak názorně přiblížil. Zároveň jsem si uvědomil během jedné zpětné vazby od žáků, že tento typ aktivit může být i samoúčelný, protože se

všichni pobaví, když vidí učitele v kostýmu, ale je důležité na to umět ve výuce navázat. Zkrátka sebelepší aktivizační metoda, která se nepropojí s celkem, je samoúčelná a je hloupé ji používat ve výuce. Takže u sebe vím, že mám snahu mít zábavné a aktivizační hodiny, ale potřebuji je dobře promyšlet a propojovat, aby nezůstalo jen u zábavy.

Zmínil jste zpětnou vazbu od studentů. Proč si o ni říkáte a v čem je pro vás osobně důležitá?

Připadá mi, že učitelská práce nemůže bez zpětné vazby existovat. Zpětnou vazbu od dětí považuji za obrovský benefit své práce, protože mi umožňuje nezakrňet, posouvat se a reflektovat svoji práci. A proto si o ni rád říkám. Protože nechci zakrňet. Chci na sobě dál pracovat a vyvíjet se. A vím, že neučím dokonale a že mám kam se posouvat.

A zároveň vnímám jako důležité naučit děti, že zpětná vazba neznamena pouze kritiku. Snažím se je vést k tomu, aby si samy říkaly o zpětnou vazbu, uměly dávat popisnou zpětnou vazbu a připadalo jim to normální.

Předpokladem pro to je bezpečné prostředí. Jak se vám daří ve své třídě nastavovat prostředí, aby tam mohla oboustranná zpětná vazba probíhat?

V letošním roce mám novou třídu, takže tam se o to v tuto chvíli snažíme. Ale můžu to popsat na deváťácích, se kterými jsem na tom pracoval čtyři roky. Na začátku jsme zpětnou vazbu rámovali pozitivně, například jsme se ptali: Co by ostatní na práci ocenili? Pak jsme používali otázky typu: Co by doporučili? Co by je k tomu napadlo? A dnes můžu ve třídě sedět se založenými rukama a pozorovat, jak si děti dávají navzájem zpětnou vazbu. Samozřejmě jsme jasně vymezili, že urážení do třídy nepatří, a řídíme se pravidlem, že žádná otázka není hloupá. Mnohdy se totiž žáci bojí zeptat, aby nebyli za blbce, a tak se raději neptají vůbec.

Jak poznáváte své žáky, když dostanete novou třídu?

Nechávám žáky, aby se mě zeptali na cokoliv. Takže dostávám dotazy, zda

Učitel se neobejde bez zpětné vazby.

Snažím se pro žáky chystat zábavné a aktivizační hodiny, ale vím, že se nesmí zůstat jen u zábavy.

mám holku? Jestli hraju počítačové hry? Jestli sportuju? A já skrze jejich otázky zjišťuji, co je zajímavé. A můžu jim otázky vracet, začít interagovat a tím se o jejich světě dozvědět víc. Pak jim dávám takový odlehčený dotazník, kde se jim ptám na oblíbené seriály, co poslouchají za hudbu i na to, co jim dělá radost, co je pro ně důležité, a ten si nechávám pouze pro svoje oči a pracuji s ním. A letos jsem nově vyzkoušel aktivitu, kterou jsem viděl u jednoho amerického učitele, který se ptal žáků na to, co by chtěli, aby o nich učitel věděl. A to mi přišlo velmi důležité, protože vím, že jsem to jako třídní učitel vždy zjišťoval velmi dlouho. Takže jsem jim tu aktivitu zadával s tím, že jsem jim o sobě řekl, že v jejich věku jsem chtěl, aby můj učitel věděl, že mám doma těžkou rodinnou situaci a možná budu ve třídě zlobit, protože si tím řeším vlastní věci. Poslouchám metal. Mám rád fantasy. Baví mě mluvit a nebaví mě psát. A skutečně jsem se od dětí dozvěděl věci, které bych zjišťoval dlouho, ale jsou velmi důležité.

Ovlivnili vás v tom, jak učíte, učitelé, které jste potkal jako student?

Určitě vycházím z toho, co jsem viděl za příklady ve výuce na gymnáziu i na

vysoké škole. Tam jeden vyučující řekl výbornou větu – žádná otázka není blbá, blbá je jen ta otázka, která není položena. To si s sebou nesu a předávám ji dál svým žákům. Ale je to větší mix. Učím se od ostatních kolegů, učím se napříč republikou, čtením odborné literatury i příklady ze zahraničí.

Jak jste se za jedenáct let coby učitel změnil?

Když jsem začínal, tak jsem měl potřebu mít dokonale vyprecizované přípravy a do noci jsem na nich pracoval. Zpětně nechápu, jak jsem mohl fungovat, protože jsem spal v průměru pět hodin denně. Ale dneska vím, že když budu unavený a bude mi blbě, tak budou i mé hodiny blbě. Takže víc myslím na wellbeing a aktivní odpočinek a přijde mi smutné, že až v poslední době jsem přišel na to, že odpočinek není něco, na co zbývá čas, ale odpočinek si zaslouží, abychom mu čas věnovali. Protože jinak je to blbě.

V závěru otevřeme ještě jedno aktuální téma, kterým je AI. Média nástup umělé inteligence do škol spojují s obavami učitelů. Sdílette je?

Mám ve svém okolí spíše učitele, kteří v tom vidí velkou příležitost, pracují

s tím, učí se s tím a využívají umělou inteligenci pro své učení. Přijde mi to jako analogická situace, jako když jsme objevovali mobil ve výuce. Také je to nástroj, který v životě dětí bude, a na nás je, abychom je s ním naučili dobře pracovat. A abychom to mohli děti naučit, tak to nejdříve musíme umět sami a to mi přijde jako zajímavá výzva. ■

CO SI PUSTIT

Film – *Kung Fu Panda* – řada pedagogicky zajímavých momentů

CO SI PŘEČÍST

Anton Semjonovič Makarenko. *Pedagogická poéma*.

Blog Tajného učitele – *Příručka pro začínajícího učitele*

A cokoliv, u čeho si začínající učitelé odpočinou a vypnou (osobně teď znovu čtu ságu *Zaklínač*)

CO SLEDOVAT NA SOCIÁLNÍCH SÍTÍCH

FB – Učitelé+ a Formativní hodnocení
Instagram – boredteachers

Připravil / Foto: Jakub Yellen

Mezioborová výuka

S filmovou výchovou začínám ve čtvrté třídě

FILMOVÁ VÝCHOVA JAKO SKVĚLÉ PROPOJENÍ SVĚTA UMĚNÍ A DIGITÁLNÍCH TECHNOLOGIÍ. ZUZANA HAVELKOVÁ SI NA SVÉ ŠKOLE PROSADILA SAMOSTATNÝ PŘEDMĚT, KTERÝ PŘEKVAPIVĚ VYUČUJE UŽ NA PRVNÍM STUPNI.

Před sedmi lety jsem mimo jiné učila robotiku a základy programování, ale chybělo mi v tom školním životě více umění. Mám ráda divadlo a galerie, takže jsem třeba ve výtvarce přemýšlela, jak to dětem oživit. A tehdy mě napadl film a natáčení videí. Postupně jsem zjistila, jak úžasný nástroj filmová výchova je, protože děti to neskutečně baví a zároveň se to dá napasovat vlastně do jakéhokoliv výukového obsahu. Děti si rozvíjejí digitální kompetence a zároveň umělecké dovednos-

ti, takže to má obrovský přesah na všechny strany.

Když jsem začínala, nejprve jsme s dětmi dělaly fotografie, což nám po čase přestalo stačit. Takže jsme fotky rozpochybovaly a najednou jsme byly u základů animace. Takhle jsem se krok po kroku dostala až k plnohodnotné filmové výchově, kterou jsem u nás na škole prosadila jako samostatný předmět. Film dnes používáme v češtině, v matice, ve vlastivědě, v přírodě, v prouce, v hudebce, ve výtvarce... Snad kromě tělocviku opravdu úplně všude.

Tehdy bylo velmi málo metodických inspiračních zdrojů a člověk si musel poradit stylem pokus-omyl. Dodnes mám z toho období malý sborník věcí, které ve výuce nedělat... (směje se) Kdybych dnes měla někoho do filmové výchovy nadchnout, doporučila bych mu stránky Asociace pro filmovou a audiovizuální výchovu (ASFAV), to

Zuzana Havelková

Učí na prvostupňové základní škole Duhový svět na Kladně. Ráda fotí. Původně vystudovala ekonomii, protože je z rodiny, kde jsou všichni daňoví poradci, takže prý neměla na výběr. Nikdy se ale tímto oborem nezabývala, po mateřské nastoupila do domu dětí a mládeže, pak šla na státní základku a posléze nastoupila na ZŠ Duhový svět, kde učí dodnes. „Mým celoživotním koníčkem je turistický oddíl, kde jsem vyrostla, letní tábory, vandry... prostě všechno, kde si člověk může odpočinout od technologií a sociálních sítí.“

je výborný rozcestník, kde je opravdu všechno. Od metodik přes kurzy, aktuality, projekty... Jsou tam na jednom místě i kalendáře všech filmových festivalů, kde se pořádá nějaké vzdělávání pedagogů a tak dále.

Dnešní prvňáčci, kteří k nám nastupují, jsou, narozdíl od těch před sedmi lety, mnohem více ve spojení s technologickým světem a většinu digitálních nástrojů používají od malička. Průměrný žák první třídy má svůj tablet a dokáže si na internetu bez problému najít pohádku, kterou chce. To dříve opravdu nebylo běžné. Tím chci říct, že je mnohem snazší dnes s dětmi pracovat na projektech, kde jsou součástí digitální technologie, a zároveň je o to důležitější děti usměrňovat, nastavit jim pravidla a hranice, protože ne vždy se v online světě chovají bezpečně a vůbec si neuvědomují rizika, která tam na ně číhají.

Já s filmovou výchovou začínám ve čtvrté třídě. To už mají žáci o filmu nějaké povědomí, dokážou si sem tam sami něco sestříhat, a když mě pak na konci páté třídy opouštějí, umějí nejen plnohodnotně natočit a sestříhat video, ale zároveň vědí, co by měli natáčet, a co by naopak neměli, vědí, jak to video použít, kam ho postnout, kdo všechno ho může vidět... To považuji za skvělé vybavení do života, který je čeká. A navíc se u toho učí češtinu a matematiku, a ještě je to baví... ■

Foto: Eduzměna

PROJEKT EDUZMĚNA NA KUTNOHORSKU

Pětiletý projekt zkoumá v pilotním regionu Kutnohorska, jak prostřednictvím regionálních průvodců a odborných konzultantů napomoci systémové změně ve vzdělávání. A zda je výhledově možné takovou podporu realizovat v celé České republice.

Jak dlouho působíte v Eduzměně a jaká cesta vás k tomuto projektu přivedla?

V Eduzměně jsem dva a čtvrt roku a na plný úvazek od ledna 2022. Vzpomínám si na rok 2021, to byl druhý školní rok v covidovém režimu. Trávila jsem ho doma online učením, přípravou deváťáků na střední školu. Už jsem to takto prožívala podruhé, a tak jsem měla větší prostor se zastavit. A přišel velký vnitřní posun. Vnímala jsem to jako zdvižený prst: Hej, v jakém tempu to tady žiješ, žijete? Vždyť je to tak hektické! Krátce předtím jsem se totiž přestěhovala z Prahy do Kolína a tehdy jsem začala vnímat, že nastal čas přestat pendlovat mezi oběma městy a začít pracovat a žít lokálně, v místě, kde nově bydlím. No, a tak jsem se rozhlédla, a v tu chvíli upoutala moji pozornost Eduzměna. A Kutnohorsko, kde se měl nový projekt realizovat, to pro mě je, jako kdybych jela do vedlejší vesnice. Ještě jsem své deváťáky dovedla úspěšně k přijímačkám a pak mě přijali na inzerát na průvodce do škol. Psalo se v něm, že by rádi všech šedesát škol v regionu rozdělili mezi průvodce, kteří se budou starat o jejich rozvoj.

Byla to pro vás velká výzva?

Samozřejmě. Přiznám se, že kdybych neměla pět let zkušeností s prací na dvou soukromých základkách, kde jsem si sáhla na to, že změna je opravdu možná, tak bych si do toho jít netroufla. Ale takhle jsem se cítila být na roli průvodkyně připravená.

Jestli tedy do projektu vstoupily všechny školy z regionu, tak to znamená, že se v něm ocitly nejen školy, které o to stály, ale také ty, které o to možná ani nestály... Pracujete i s nimi?

Ano. Kontaktovali jsme všechny školy a postupně spolupráce s téměř všemi roste, kromě jen asi dvou. Přijde mi důležité nevěnovat se jenom „prvním koním vpředu“, kteří chtějí a jsou skvělí a jen hledají příležitosti, ale jít i s těmi, kteří jsou více vzadu, a doprovázet je skrze i drobné změny, které ale postupně mohou mít velký dopad na proměnu školního prostředí. My jako průvodci se často setkáváme a sdílíme mezi sebou, co se ve školách děje, a máme vždy obrovskou radost, když se někde něco o kousek posune. Důležité je dodat, že Eduzměna v tomto projektu není sama, má spoustu odborných partnerů, například JOB, Step by Step, SOFA, EDUin, Elixír do škol, SPKV, jsme v kontaktu s Českou školní inspekcí a dalšími institucemi.

Vy konkrétně máte na starosti dohromady sedm základek a mateřinek. Jak vypadá vaše každodenní role školní průvodkyně?

Já jsem taková spojka. Nejdřív navazuji vztah s vedením školy a pak postupně se mi daří pracovat s konkrétními učiteli, kteří mě například zvou do hodin. Někde tvoříme učitelské tandemy, občas děláme i workshopy pro zlepšení výuky, akce pro podporu třídních kolektivů a podobně. My průvodci chodíme do škol proto, abychom je podpořili, aby se ve snaze něco změnit nebo při řešení zapeklitých problémů necítili sami. Aby se dokázali zorientovat ve vzdělávací nabídce, která je dnes obrovsky široká. Aby vedení nezahlocovalo tou nabídkou své učitele a vědělo, co je dobré a důležité. Zároveň je velmi těžké vám na tu otázku odpovědět, protože nabídka pro každou školu je velmi individuální. Někde se nám daří pracovat s rodiči, aby všechno neleželo na bedrech školy. A největší radost máme, když se nám daří do proměny a tvoření společného vtahovat i děti.

A vzpomenete si na nějakou takovou konkrétní radost?

Například v malešovské škole si vyzkoušeli speciální tělocvik a hudební výchovu

Edufest v Malešově

vu s umělci z branže. Děti pak chtěly výsledky představit nejen spolužákům a učitelům, ale i rodičům. A vznikl z toho Edufest na návsi v Malešově, který si všichni neuvěřitelně užili. Každý tam měl svoji roli, žákovský parlament, redakce školního časopisu, rodiče pekli a děti prodávaly a výdělek šel na dobrou věc.

Co dalšího podle vás zásadně ovlivňuje atmosféru ve škole a jak vnímáte pojem školního wellbeingu?

Mně se moc líbí příměr, který používá Dana Pražáková z České školní inspekce, a ten zní, „Když se ráno těšíš i učitel a vychovatelka a uklízečka a také ředitelka nebo ředitel. Sama mám zkušenost ze dvou škol, kde jsem učila, a vím, že to je možné. Takže pro mě je to o základním pocitu, že se tě-

šíme do prostředí, které spolu sdílíme na x hodin denně. A když nepočítám spánek, často jsme více ve škole než doma. Pro mě to znamená podporující, podnětné prostředí, společně pěstovanou kulturu školy.

Jak se podle vás pozná škola, kde je školní wellbeing na vysoké úrovni?

Když přijdete do takové školy, tak to cítíte. Něco na vás dýchne tak, že se tam cítíte dobře. Vlastně to skoro začíná už školníkem, jestli je nabručený, anebo vás hezky pozdraví a třeba vás nasměruje, jak se dostat do ředitelny. Pro mě je to už o prvním setkání. Jak se lidi zdraví, jak se tváří, jaká je jejich neverbální komunikace. Poznáte to podle toho, jak se děti pohybují po škole. Jestli jsou zavřené ve třídách, anebo naopak mají možnost si někde v koutku zahrát ping-pong

Wellbeing? Když se ráno všichni do školy těší

Text: Petra Svoboda

ELIŠKA PÁCALTOVÁ JE PRŮVODKYNÍ ZÁKLADNÍCH A MATEŘSKÝCH ŠKOL V RÁMCI PROJEKTU EDUZMĚNA KUTNOHORSKO. JAKOU PODPORU NEJVÍC VÍTAJÍ UČITELÉ, ŘEDITELÉ A ZŘIZOVATELÉ ŠKOL? CO PODLE JEJÍCH PŘÍMÝCH ZKUŠENOSTÍ Z TERÉNU VŠICHNI AKTÉŘI POTŘEBUJÍ, ABY SE ŠKOLY MOHLY ROZVÍJET?

Z nové kampaně Eduzměny

nebo cokoliv. Je to pro mě i o fyzickém prostoru, že se v něm cítím příjemně. Ne, že tady se musí zamknout, tady se musí přezouvat, všude visí zákazy a příkazy. Že je to prostředí, kde bych chtěla trávit celý den. A ve třídě si toho taky všimnete hned podle toho, jak děti kladou otázky, jak jsou zvědavé, jak spolu spolupracují. Hodně koukám na tyto „měkké“ věci. K wellbeingu pro mě patří i projektové dny na podporu třídního kolektivu, různé komunitní akce, výjezdy, lyžáky a výlety.

Co podle vás a vašich terénních zkušeností nejvíc brání ředitelům a učitelům, aby se pustili do wellbeingu tak, jak ho popisujete? S čím potřebují od vás pomoci?

To první, co mě napadá, je, že ředitelé potřebují odbřemnit. Podíl nepedagogických činností u vedení škol je alar-

mující a myslím tím všechno, čemu se musí vedení škol věnovat kromě pedagogického rozvoje svého týmu. Víme to i ze spousty studií, a tak hledáme způsoby, jak ředitelům odlehčit. Aby nemuseli shánět vlastního právníka, protože může fungovat jeden školně orientovaný právník na region. Stejně tak mzdová účetní a další služby mohou být sdílené. A tohle je pro ředitele mnohdy opravdu klíčové. V Eduzměně se nezaměřujeme jenom na pedagogický rozvoj, ale uvědomujeme si, že vše souvisí se vším, a pokud neuděláme něco pro podporu vedení školy a zřizovatelů v nepedagogickém rozvoji, tak se těžko budou uvolňovat ruce pro plánování, pro pedagogický rozvoj. I učitelé toho mají hodně, ale často je to u nich tím, že mají strach nést zodpovědnost za změnu, za to, že začnou věci dělat jinak.

DOHODA, KTERÁ JEDNOU ZMĚNÍ SVĚT

Eduzměna přichází s kampaní, která chce upozornit na důležitost dobrých vztahů a zdravého klimatu ve školách. Chceme aktivizovat veřejnost a zároveň přinášíme hlas dětí, které nás inspirovaly ke vzniku Dohody. Ta je pro nás nástrojem pro otevření diskuse nad tématem vztahů a základních hodnot. Přináší možnost reflektovat a měnit dosavadní postoje. Uvědomujeme si, že jen společným úsilím umožníme dětem, aby pro ně škola byla dobrým místem, které je připraví do života. Pojďme je v tom podpořit, třeba tím, že se změnou začneme u sebe! Více na eduzmena.cz

Jak se konzervativnější učitelé staví ke změnám, které jim doporučujete?

Vnímám tam strach typu: Něco jsem dlouho dělala tak a tak a teď mám přijmout zodpovědnost za to, že to mám dělat jinak? Co když to nebude fungovat a bude to pro mě těžké? Jenomže když se takoví učitelé otevřou například formativnímu přístupu, tak opravdu zjistí, že to není nic, co by je zaměstnalo víc, ale právě naopak, že děti budou rády, že mohou být v hodinách mnohem aktivnější a učitel nemusí vše táhnout sám. Typický postoj je: Dnešní děti se vůbec nechtějí učit. A změna přichází v momentě, kdy se začnu ptát, proč se nechtějí učit, proč je to nebaví, proč jsou otrávené zrovna v mých hodinách? Věkový průměr učitelů ve školách je vysoký a zároveň přibývá dětí s náročným chováním... Chápu, že to není lehké, ale také to vnímám jako nutný tlak pro změnu. Protože postaru to už prostě fungovat nemůže, doba se už hodně změnila.

Setkáváte se i s učiteli, kteří ten tlak změn vnímají, ale rozhodli se na ně prostě nereagovat? A odcházejí takové ze škol?

Setkáváme. Ale spíš o odchodu neuvážují a zůstávají ve svém nastavení, že s dětmi je něco špatně. S takovými kolegy, kteří učí už desítky let a nějaké novoty je nezajímají, je pak pro ostatní pedagogy těžké vycházet.

Jak chápou wellbeing ve školách zřizovatelé škol? Zajímá je to? Vědí, co to je?

Zřizovatelé jsou pro nás často dosti tvrdý oříšek. Jednoduše proto, že podobně jako ředitelé škol i starostové nebo starostky jsou hodně zahlceni svou agendou. A ano, chápou, že topit a svítit ve škole nestačí. Ale už nevidí, že instituce školy má velký komunitní dosah a že když budou mít v obci kvalitní školu a najmou si do ní kvalitního ředitele nebo ředitelku, tak si přitáhnou lidi, kteří tam budou chtít bydlet. Snažíme se podpořit vztah mezi zřizovatelem a vedením školy, aby to opravdu nebylo jenom o budově, ale i o obsahu..

Jakou změnou jste prošla vy v Eduzměně? V čem se liší postoje a vize průvodkyně škol Elišky Pácaltové před dvěma lety a teď, po průvodcování v sedmi školách?

Když jsem nastupovala, hodně jsem studovala teoretické základy. Teorii systémové změny, proměnu kultury školy atd. V Eduzměně jsem pak přistála zpátky na zem. Na úroveň reálných škol a jejich aktuálních problémů a starostí. Protože nejdůležitější je tam s učiteli být v tom, jak to právě teď mají. Já tu nejsem od toho, abych je někam tlačila, ale od toho, abych je podpořila. Jedna paní ředitelka to nazvala tak, že pravidelné konzultace se mnou jsou takový jemný, laskavý tlak a že je to nutí se zamyslet, zastavit se a plánovat. A to vnímám, že je dobře. A taky musím trpělivě reagovat na to, že potřeby škol se neustále mění. Třeba v jedné škole se najednou objevily děti s náročným chováním, takže jsme povolali naše týmy duševního zdraví, které dokáží pracovat nejen s dětmi, ale i s učiteli a rodiči, a začali jsme situaci řešit. Všechno ostatní muselo počkat.

Můžete dát příklad typických drobných, ale důležitých posunů, které se ve školách, kam docházíte, odehrávají?

V jedné školce například snila paní ředitelka o proměně zahrady a přemýšlela, jak ji upravit a co koupit. Doporučila jsem jí své kolegyně, které doprovázejí proměnou školní zahrady. Zeptaly jsme se dětí, co by na zahradě nejraději měly. Běhaly po zahradě a rozmísťovaly kobylinky tam, kde se bude nejlépe skákat, a stínky tam, kde se mohou nejlépe schovat, a hledaly místo nejlepší pro slavnosti a podobně, byl to moc krásný zážitek. Pak se k tomu přidali i rodiče, aby k tomu místu získali osobnější vztah, teprve pak vznikl plán na proměnu zahrady pro zřizovatele. Nejde tedy jen o: „Pane starosto, my tady potřebujeme vykácet ty túje, protože nám vadí ve hře“. Nebo v malešovské škole jsem po dvanáctidenní experimentální výuce tělocviku a hudebky obcházela všechny třídy a sbírala zpětnou vazbu od dětí. A vždycky o přestávce jsem jejich zápisky a zážitky nosila do ředitelny. Paní ředitelka si najednou uvědomila, že to je pěkný nápad, že se vyjádřily všechny děti. Že jsem vlastně vyslyšela jejich hlas! A že dětskou reflexi zařadí do všech projektových dnů! A to je přesně ono. Něco, co pro mě je běžné, může být pro někoho jiného nové a může to vést k zásadnímu uvědomění.

Můžeme si říct, že právě tahle pečlivá a trpělivá práce vede učitele k opravdové vnitřní důvěře ve změnu. Ale nepτά se vás někdo: „Není to málo?“

Jasně, že ptá. To, co tady teď vyprávím, je čistě moje zkušenost jako průvodkyně škol. A změna není jenom o tom, je to mnohem komplexnější soubor nástrojů a faktorů. Průvodcování se ukazuje jako jedna z nejlepších služeb, kterou ředitelé opravdu oceňují. Protože když mají problém, nemusejí sami vymýšlet kolo, ale mohou snadno zjistit, že už je dávno vymyšlené. A to přispívá k odbřemeňování. A celé se to vyvíjí. Například teď otevíráme na Kutnohorsku tzv. Ředitelskou klubovnu, a ta se obsadila do druhého dne od chvíle, kde jsme ji vyhlásili. Ukazuje se také, že když věnujeme čas kvalitě svých služeb a nespěcháme, má to na školy mnohem větší a dlouhodobější účinek.

Eliška Pácaltová

Vystudovala Mezinárodní obchod na VŠE, ale pak se nadchla pro koučování a pracovala pro Kariérní centrum ČVUT. Působila jako průvodkyně ve ScioŠkole, stála u úspěšného zrodu nové školy „Naše škola Praha“. Dnes je průvodkyní sedmi škol v týmu Eduzměny na Kutnohorsku.

Umím si představit, že spolupráce probíhá radostně, ale také se určitě často ocitáte v patových nebo neřešitelných situacích. Jaké jsou ty nejtěžší chvíle?

Ano, průvodcovství škol je prostě pomáhající profesí, takže každodenně přináší výzvy v různých oblastech, není to rozhodně jen med a čajíček. Když se například ocitnete u opravdu nevhodného chování učitele, při kterém se vám trochu zastaví srdce, tak si říkáte: U toho být nechci. Jenomže pak se znovu odvážíte a jdete zpátky do té školy a snažíte se toho učitele podpořit. A možná zjistit, co se mu děje v životě, jak by potřeboval podpořit, proč není v pohodě. A snažíte se mu pomoci třeba tím, že nabídnete podporu odborníků z týmů duševního zdraví, aby věděl, že na to vůbec nemusí být sám. A víte, že když se znovu budete snažit vést dialog, tak to bude mít dopad na děti, které se tam budou cítit lépe. A to je něco, co nás vlastně pořád žene to nevzdát.

Otázka na závěr. Máte teď více, nebo méně práce, než když jste učila na plný úvazek?

Stejně, jen je to jinak náročné. Jsem od přírody aktivní člověk. I ve škole jsem s dětmi byla nad rámec základních věcí. Zapojovaly jsme se do Laskavce, uklízely jsme potok Botič, vybíraly jsme na útulek, zapojily jsme se do podnikatelského inkubátoru. Hledala jsem cesty, jak děti podpořit, a tady vlastně dělám totéž, jen jinak. Žiju tím naplno, protože v tom vidím smysl. ■

Marie Čápková

Řídí základní školu Neštémická v Ústí nad Labem. Vystudovala speciální pedagogiku pro speciální školy a zařízení. Založila nestátní vzdělávací zařízení, zabývala se rekvalifikačními a kvalifikačními kurzy. Působila v NZZ pro matku a dítě OÁZA Ústí nad Labem, sekce výchova a vzdělávání matek v oblasti prenatální, natální péče. Je nadšenou kutilkou, ve škole zřizuje alternativní učebny

Připravil/foto: Jakub Yellen

Heterogenní kolektiv

Vedle řádu musí být i neřád, aby se věci doplňovaly

ŠKOLA ZALOŽENÁ NA PRAVIDLECH A DŮVĚŘE. ŠKOLA, KDE SI VŠÍMÁME JEDEN DRUHÉHO. ŠKOLA, KTERÁ PATŘÍ DĚTEM. TO JE DÍLO MARIE ČÁPKOVÉ, KTERÁ UŽ DESET LET ŘEDITELUJE NA ZŠ NEŠTĚMICKÁ V ÚSTÍ NAD LABEM.

Jsme velká sídlištní škola a teď tu máme třeba žáky z Ukrajiny, Kazachstánu, Makedonie, Vietnamu, ze Sýrie. A pak tu máme velké množství dětí, které mají nějaký... já nechci říct hendikep, ale řekněme jinou dynamiku myšlení, zpracování cílů v rámci učení.

Před deseti lety, kdy jsem se stala ředitelkou, jsem nastupovala do naprosto cizího prostředí. Byla jsem cizí prvek a jako takovému mi to pedagogický kolektiv dával patřičně najevo. Byl to masakr. Ale správný masakr, protože jsem se začala učit, jakým způsobem řídit školu jako malou firmu a jak rozumět lidem. Viděla jsem, že musím zásadně pohnout celou školou, a protože ti učitelé nebyli nakloněni změnám, bylo pro mě jednodušší vzít si za partnera děti. Sezvala jsem si oba stupně a všech se ptala, co mají na té

škole rádi a co by chtěli změnit. Přes školní parlament jsme se pak dohodli, že se budou spolupodílet na rozvoji školy. Protože když je škola dětí, je tím pádem úplně jedno, jaké ty děti jsou.

První akce, co jsme dělali, byly speciální dny. Měli jsme třeba den siamských dvojčat. Ráno se děti svázaly po dvojicích k sobě a celý den takhle fungovaly. Při hodině jeden psal a druhý se hlásil a mluvil. Bylo to náročné, ale taky zábavné a kouzelné. Pak následovaly dny bláznivých klobouků, dny bláznivých účesů, dny naruby. Někteří kolegové zjistili, že změny jim nedělají dobře, a opustili nás. Jiní přišli. Ve chvíli, kdy jsem cítila, že jsme všichni na stejné straně, vyrazili jsme do veřejného prostoru. Tenkrát jsme se domluvili s městem a vyzdobili autobusové zastávky od centra až k nám na kopec ke škole. Projekt se

jmenoval „12 hodin pro změnu“. Zastávky jsme vymalovali a kolem zasadili keře a trvalky. Mělo to velký ohlas místních obyvatel a děti si v plné síle uvědomily, že dokázaly něco velkého a že si každý našel svoji roli. Tohle byl zlomový bod toho období od mého nástupu.

Dneska mám učitele, kteří jsou akční a pořád vymýšlejí něco nového. Ale mám také učitele, kteří naopak drží řád, jejich hodiny jsou klidné a předvídatelné. A o tomhle já s dětmi na začátku každého školního roku mluvím, že vedle řádu musí být i neřád, aby se věci doplňovaly a mohly být úplné. A tím jim naznačuji, jak skvělá je jinakost a různorodost, že každý, ať už je jakýkoli, patří do toho celku. A jestliže máme vedle akčních učitelů ty, kteří se spíše drží řádu, učíme se s nimi zase něco jiného, ke slovu se v hodinách dostanou jiné děti, protože mezi žáky jsou také klidnější a konzervativnější povahy, tak je nechme vyniknout a radujeme se z toho, že jim to jde. A takhle s nimi o tom otevřeně mluvíme, protože oni tu jinakost, ať u sebe, nebo u druhých, musí dostat na vědomou úroveň, označit ji jako výjimečnost. V ten moment s tím mohou začít pracovat.

Já sama jsem „jiná“ a moc dobře si pamatuji svoje těžké dětství ve škole. Ale díky tomu tlaku, díky tvrdosti mých učitelů jsem vyvinula jednotlivé vnitřní strategie k úspěšnému splnění úkolu. Takže moji „jiní“ žáci tady sami na sobě opravdu makají. Moudrý učitel totiž nikomu zbytečně neumetá cestu a vytváří tlak s láskou. ■

Foto: Mikuláš Křepelka a archiv

Jak se točí dobrá škola

Text: Alžběta Pěničková

KAŽDÝ SI JI PŘEDSTAVUJE JINAK A KAŽDÝ BY O NI STÁL. O DOBROU ŠKOLU. V ČESKU JE INSPIRATIVNÍCH VEŘEJNÝCH ŠKOL ŘADA, SPOJUJE JE TO, ŽE SE O NĚCO USILOVNĚ SNAŽÍ A NĚKAM SMĚŘUJÍ. JEJICH PŘÍBĚHY VYPRÁVÍ NOVÁ DOKUMENTÁRNÍ SÉRIE JAK SE DĚLÁ DOBRÁ ŠKOLA, KTERÁ VZNIKLA V ČESKÉ TELEVIZI. JAKO AUTOR NÁMĚTU A SCENÁRISTA SE NA NÍ PODÍLEL TOMÁŠ FEŘTEK.

Nevím, jestli je to záměr, ale název vaší série působí trochu provokativně. Jaká škola je dobrá? A proč jiná dobrá není?

My jsme si to definovali poměrně jednoduše. Je to taková škola, která reaguje na proměnu světa, takže, byť v různé míře, inovuje metody, jakými se děti učí.

Důležité pro nás bylo, že jsou na ní spokojení učitelé, děti i rodiče. Protože pozitivní atmosféra ve škole zásadně rozhoduje o výsledcích vzdělávání. A ještě nás zajímalo, jestli z ní odcházejí absolventi, kteří si pak umí ve svém osobním i profesním životě poradit. Ať už pak studují, či pracují v jakémkoli oboru.

Jak se to pozná, že si absolventi umí ve svém životě poradit?

Pro inovativní školy je typické, že dítě v deváté třídě lépe ví, co ho baví a nebaví, případně má jasněji v tom, jaký obor chce vystudovat nebo se v něm vyučit. A umí řešit nečekané situace, improvizovat, rozhodovat se. Protože velká část výuky v takových školách je nastavena tak, aby se dítě rozhodovat muselo. Takže tam, kde dítě z běžné školy spíš čeká na příkaz a rozhodnutí dospělého, jak je zvyklé, tyhle děti jsou ochotnější přijmout nějaké rozhodnutí a odpovědnost za ně. A také častěji vnímají učení jako svoji povinnost a zodpovědnost. Ne zodpovědnost učitele nebo rodiče.

Co díl, to jedna škola, to jeden pedagogický směr. Jaké přístupy ke vzdělávání se v sérii ukážou?

Asi bych neřekl, že každá z těch deseti škol využívá jiný pedagogický směr. To platí o montessori škole Na Beránku v Praze-Modřanech nebo o waldorfské škole v Brně. Ty ostatní se vejdou do

Tomáš Feřtek (vlevo) spolu s režisérem cyklu Michaellem Kabošem

běžného mainstreamu. A to je na tom právě zajímavé, jak se i uvnitř jednoho pedagogického směru mohou školy a jejich postupy zásadně lišit. Někde učí projektově, nemají předměty ani běžné hodiny, jinde výuku hodně individualizují, aby ji uměli přizpůsobit dětem z obou stran spektra, tedy těm slabším i mimořádně nadaným. Máme tam školu výrazně postavenou na výkonu, školu, která se snaží co nejvíce propojit vyučování s reálným životem. V další učitelé hodně staví na tom, co se osvědčilo v neformálním vzdělávání typu skautského oddílu. Dneska už je zřejmé, že neexistuje jedna správná cesta k dobré škole. Těch cest je mnoho, i když fakticky všechny směřují do jednoho cíle – k absolventovi, který si ví rady se svým životem.

Pokud na příkladech ukazujete změny, k nimž v českém vzdělávání dochází, vnímáte všechny jako dlouhodobé trendy, nebo se mezi nimi najdou tendence, které se objeví a zase zmizí?

Ony se změnily v posledních dvaceti letech úplně všechny školy, které máme, i když se nám to někdy nezdá a máme školství za hodně neměnné. Jak to tak pozorují, pokud se nějaká škola vydá na cestu a začne hledat možnosti, jak by se na ní mohli děti i učitelé cítit lépe, dříve nebo později jde víceméně stejným směrem. Hledá způsoby, jak by děti

Učitelé si všímají detailů, které ostatní diváci spíš přehlédnou.

měly mít možnost vedle učení prožívat i emoce a vztahy, jak učení přizpůsobit faktu, že děti jsou velmi rozdílné a každé jinak vnímá a učí se. Vede to i k velmi podobným organizačním a pedagogickým změnám. Například se ukazuje, že mimořádně efektivní způsob proměny je, pokud v jedné třídě učí dva dospělí. Protože lépe zvládnou různorodou třídu, protože děti vidí, že i učitelé mohou mít na věci různé názory, a zažijí, jak vypadá spolupráce mezi dospělými. Jednotlivé školy se ale liší v tom, jestli zařazují tandemovou výuku jednou za měsíc, dvakrát týdně nebo je to standardní každodenní součást výuky. A pokud jde o ty pomíjivé tendence...

Tomáš Feřtek

Dramaturg, scenárista a publicista stojí také například za oceňovanými seriály *Případy 1. oddělení* nebo *Ochránce*. V oblasti vzdělávání se pohybuje stejně dlouho jako v televizi. Je také jedním ze zakladatelů informačního centra EDUin.

To, že některá škola zkusí místo známek slovní hodnocení a pak se zase vrátí ke známkám, to je spíš pěna dní na dlouhodobém jasném trendu. A tím jsou vztahy, pozitivní motivace a propojení školy a reálného života.

O českém školství se, jak i sám naznačujete, nezdá mluvit jako o poměrně rigidní oblasti. Některé to konzervativně vítají, jiné to naopak odsuzují. Co by podle vás mohlo přispět k rychlejšímu tempu proměny?

Samotnou proměnu školy moc neurychlíte. Když stavíte školu na zelené louce, i takové jsou, stejně vám trvá alespoň pět let, než se stabilizuje a je jisté, že přežije. A dalších pět let než máte školu kompletní, než si získá dobré jméno a stabilní zájem. A když inovujete běžnou veřejnou základní školu, tak i když se hodně snažíte, opět potřebujete alespoň deset let, abyste proměnili sbor, výuku a celkovou atmosféru školy. To o mnoho rychleji nejde. Ale možná by se něco dalo zrychlit v rámci vzdělávacího systému. Tedy elektivněji připravovat ředitelky a ředitele a vybírat do funkcí lidi, kteří mají energii a dovednost tu školu někam posunout. My dost času promarníme tím, že dobrých ředitelů není dost a na ta místa přicházejí lidé, kteří žádné velké inovativní ambice nemají.

Vy se v oblasti vzdělávání pohybujete dlouho. Měl jste s sebou ale štáb, který české školy tak dobře nezná. Co je překvapilo nejvíce?

No, já myslím, že byli překvapováni soustavně a až na dvě tři výjimky skoro všude. Jak režisér Michael Kaboš, tak moderátor Jiří Havelka vcelku otevřeně

přiznávají, že hned v několika školách měli po prvním dni natáčení pocit, že „tohle nemůže fungovat“ a v takové škole se dítě nic nenaučí. A jak říkají, pravidelně byli usvědčováni z omylu. Asi nejvíce je překvapila montessori Na Beránku, i proto, že to byla škola, kterou jsme natáčeli jako první a je v mnoha parametrech hodně odlišná od běžné základky. Ale myslím, že udivení byli třeba i na osmiletém pražském gymnáziu Přírodní škola, protože tam se učí velmi často venku, třeba v listopadu ve Stromovce. Myslím, že podobné pocity bude zažívat většina diváků. Dnešní školy se často zásadně liší od toho, co jsme v lavicích zažili my.

Měly některé ze škol, které jste oslovili, problém pustit vás „dovnitř“? Přece jen neměly žádnou kontrolu nad tím, co budou žáci říkat...

Vlastně ne. Za prvé proto, že jsem z větší části vybíral školy, které znám léta, takže tam už jsme měli navázaný vztah a nějakou důvěru. Ale i tam, kam jsem volal poprvé, se nikdy nestalo, že by nám něco zakazovali, někde nás nepustili. Ale je pravda, že jeden dva ředitelé měli tendenci mít nás dostatečně pod kontrolou a stát co nejčastěji někde za námi v pozadí. Ale žádný praktický problém a nedorozumění jsme během natáčení nezažili. A řekl bych, že oni své žáky znají, takže víceméně vědí, co v rozhovoru s nimi padne.

Průvodci po školách se nestali ředitelé nebo učitelé, ale žáci. Proč jste se rozhodli pro tento úhel pohledu?

Protože máme pocit, že žáků a žákyň se na to, jak se ve škole cítí, co jim tam vyhovuje a nevyhovuje, ptáme málo. Proto jsme chtěli, aby nás po škole provázeli oni, abychom tu školu viděli do značné míry jejich očima. Najednou totiž zjistíte, že oni skoro vždycky hodnotí tu školu velmi věcně a svým způsobem poučeně. To je moje dlouhodobá zkušenost, když pracuji s nějakou žákovskou skupinou a ptám se jí, jak svou školu vnímá.

Jde o seriál pro diváky České televize, rodiče, nerodiče, mladé i starší diváky. Mysleli jste při natáčení i na učitele? My jsme ty filmy zatím, tedy ještě před startem v televizním vysílání, promítali

Série Jak se dělá dobrá škola se natáčí i na ZŠ v Trmicích

Průvodcem po školách se spolu s jejich žáky stane režisér a herec Jiří Havelka (vpravo)

především učitelům publiku. Učitelky a učitelé jsou tím, co viděli, obecně méně udivení a překvapení, protože spoustu těch věcí, které laik nečeká, už znají ze své praxe. A právě proto, že jsou to poučení diváci, vidí spoustu pro ně inspirativních detailů, které ostatní diváci spíš přehlédnou.

Budete, právě směrem k učitelům, se seriál nějak dál pracovat?

Během prázdnin jsme promítali jednotlivé díly, obvykle po dvou, na nejrůznějších letních učitelských školách. To je vždycky projekce s debatou. Počítám s tím, že podobné akce budou probíhat i během podzimu. A kolegové na portálu ČT edu vytvořili k seriálu sadu materiálů, které mohou být pro učitele do určité míry inspirací. Sesbírali od portretovaných škol a dalších odborníků nápady, náměty, metodiky, ke kterým mohou učitelé sáh-

nout, když si budou chtít ve své výuce vyzkoušet něco z toho, co ty v seriálu zachycené školy dělají. S EDUinem pak chystáme konferenci na listopad, která se k sérii ještě vrátí.

Pro koho, myslíte, že bude série o dobrých školách objevnější, komu může otevřít oči? Zřizovatelům, ředitelům, učitelům?

S tím otevíráním očí bych byl opatrný, ale mohlo by to do jisté míry zafungovat jako osvěta pro zřizovatele škol. Což jsou místní politici v obci nebo u středních škol politici na kraji. Ti o inovacích ve vzdělávání vědí minimum a bývají ke změnám rezervovaní. Takže je užitečné ukázat jim, že to, co jim třeba jejich ředitel či ředitelka navrhuje – spojování předmětů a vyučovacích hodin, výuku v tandemu – že to není žádná neověřená šílenost, ale docela běžná součást

Jak se dělá dobrá škola

výuky na fungujících školách. Myslím, že stejně by to mohlo ovlivnit běžnou veřejnost, která také z větší části netuší, jak ta proměna škol vlastně vypadá a jestli se jí mají obávat, nebo ne.

Jsou možnosti inovací ve škole přímo úměrné jejím finančním možnostem?

Peníze, myslím, nehrají nijak zásadní roli. Jasně, vzhledem k systému financování to mají větší školy jednodušší, protože snáze zaplatí podpůrné profese – školního psychologa, speciálního a sociálního pedagoga a tak podobně. Proměna školy, to je spousta práce a je snazší, když se může rozdělit mezi více lidí. Ale my v tom desetihlavém výběru máme i velmi malé venkovské školy, které svou výuku proměnily radikálně a říkají, že když se rozhodnete pro změnu, nic zase tak zvláštního pro to nepotřebujete a můžete s tím začít hned. Na malé škole máte výhodu, že musíte k té změně přesvědčit méně lidí, takže přinejmenším v tomto směru je to lehčí.

Důležitou součástí změn ve škole jsou určité rodiče. Jací jsou ti, kteří pro svoje děti hledají inovativní školy?

Velmi často složití a s velmi rozdílnými požadavky. Takže je složité všechny

uspokojit. Rodiče jsou vůbec na komunikaci náročná skupina a ne náhodou učitelé říkají: Což děti, ty bychom zvládli, ale rodiče... Pokud měníte zavedenou a velkou veřejnou školu, bude většina rodičů konzervativní a bude se změně ve výuce bát a bránit se jim. Pokud stavíte školu od začátku, najdou si vás spíš ti inovativní rodiče, často lidé se zahraniční zkušeností nebo absolventi podobných škol. Ti změny vítají, ale velmi brzy se ukáže, že každý má o tom, jak má výuka vypadat, dosti odlišnou představu. Proto je v jednom i druhém případě důležité, aby škola měla jasný koncept a pravidla, stála si za nimi a uměla je rodičům vysvětlit. Nemůžete známkovat, či neznámkovat jen proto, že to rodiče chtějí, či nechtějí. Učitel je odborník a má vědět, proč to či ono dělá.

Objevil jste během natáčení alchymii dobré školy? Na čem závisí to, aby se škola stala lepší, dobrou?

Na to je jednoduchá odpověď a už jsem ji zmínil. Klíčem je ředitelka nebo ředitel, který ví, co chce a umí to zorganizovat. A má výdrž, protože proměna školy je práce alespoň na deset let a je jisté, že překážek přijde spousta. Proto

je důležitá osvěta mezi zřizovateli škol. Jsou to oni, kdo vybírá v konkurzech ředitele. A měli by po něm chtít nějakou vizi, představu, kam má škola směřovat a kudy tam chce dojít. ■

NECHTE SE INSPIROVAT NA ČT EDU

Desetidílnou sérii *Jak se dělá dobrá škola* můžete sledovat ve vysílání od září na ČT2.

Pokud si sami budete chtít vyzkoušet, jak výuka na portrétovaných školách probíhá, můžete se podívat na web ČT edu. Zde bude postupně ke každému dílu připravena přehledná série materiálů nabízející „ochutnávku“ jednotlivých pedagogických směrů a přístupů.

Více na
edu.ceskatelevize.cz

Digitální kompetence

Dnes bych zapojila i tělocvikáře

IRENA FRIČOVÁ POMÁHÁ ŠKOLÁM SE ZAVÁDĚNÍM NOVÉ INFORMATIKY A DIGITÁLNÍCH KOMPETENCÍ. JAK SAMA PŘED DVACETI LETY ZAČÍNALA?

Původem jsem programátorka a pracovala jsem v neratovické Spolaně ve výpočetním středisku jako programátor analytik. Když jsem nastoupila, dostala Spolana dvě stě písíček a já jsem kromě jiného vyškolila celou Spolanu v tom, jak s těmito počítači pracovat. Pro pamětníky: šlo o správce souborů M602, textový editor T602 a tabulkový procesor Lotus 123. Moje práce tehdy v devadesátých letech vypadala tak, že jsem v pondělí, v úterý a ve středu školila a ve čtvrtek a v pátek jsem chodila s krabičkou disket po Spolaně po kancelářích absolventů těchto kurzů, abych odstranila škody na počítačích, které pod vlivem mého školení napáchali.

Po nějaké době jsem potkala kamarádku, která mi nabídla, jestli nechci učit IT na neratovické soukromé obchodní akademii. První rok byl v pohodě – učila jsem děti pracovat s kancelářským balíkem, vysvětlila jsem jim to, zadala jsem jim práci, otevřela jsem si noviny, za dopoledne jsem si je přečetla, zkontrolovala jsem práci svých svěřenců a šla jsem domů. Takhle to probíhalo tři dopoledne v týdnu. Připadala jsem si jako Komenský. Ale ukázalo se, že žáci zase všechno okamžitě zapoměli. A tak jsem začala přemýšlet, co dělat, aby chápali souvislosti, aby digitální kompetence využili i v jiných předmětech, aby se neučili ovládání Wordu jako básničku, kterou za týden zapomenou.

V roce 2002 jsem napsala svůj první projekt na podporu využití digitálních technologií ke zkvalitnění výuky. Škola dostala s velkou slávou

300 tisíc korun a za to jsme koupili tři notebooky, projektor, kameru a stříhací software. A žáci pracovali na mezi-předmětových projektech. Kromě tělocvikářů byli zapojeni skoro všichni, ale věřím, že teď už bych uměla zapojit i je. Domlouvali jsme se s ostatními učiteli, kdy kdo co učí a jaké digikompetence by měli žáci umět, případně co by měli dělat v předmětu ICT a co jsou schopni z digikompetencí dělat v rámci svých předmětů. Upozorňuji, že byl rok 2003 a úroveň digikompetencí učitelů i žáků a způsob propojení předmětů by v mnohém předčily velkou část dnešních škol.

Zní to velmi idylicky, ale je pravda, že někteří učitelé to bojkotovali a nechtěli uhnout ze svých příprav – paradoxně to nezáleželo na věku ani na předmětu. Pak jsem chvíli dělala ředitelku a chtěla docílit toho, aby se takto chovali všichni. To bohužel úplně nevyšlo. Po výměně názorů s novým majitelem, který měl úplně jiné představy o fungování školy, jsem přešla na gymnázium v Kralupech nad Vltavou. Učila jsem matematiku a na pozici projektového manažera jsem měla na starosti psaní a následně řízení projektů mimo jiné zaměřených právě na digitalizaci výuky, badatelskou a projektovou výuku, rozvoj digikompetencí pedagogů a promítnutí těchto poznatků do ŠVP. Tým deseti pedagogů prošel školeními na digikompetence a školením v mentoringu tak, abychom mohli ostatním kolegům poskytovat podporu. Školu se nám i přes drobný odpor některých učitelů, myslím, podařilo posunout k moderním formám výuky. Další vývoj ukázal, že to tehdy byl krok správným směrem. ■

Připravil: Jan Štěpánek / Foto: Archiv

Irena Fričová

Po studiích na ČVUT – FEL pracovala jako programátorka, po dokončení doplňujícího pedagogického studia osmnáct let učila na středních školách. Začala se specializovat na vzdělávací projekty zaměřené na rozvoj digikompetencí a lektorovala kurzy pro učitele ZŠ a SŠ. Absolvovala kvalifikační studium pro ředitele, získala certifikaci PRINCE 2 k řízení projektů. V NPI ČR (dříve NUV) pracuje od roku 2011 a v současnosti vede projekt NPO 3.1 DIGI, jehož cílem je pomoci školám se zaváděním nové informatiky a digikompetencí do výuky.

» MY JSME NPI

Kvalitně zpracované RVP jsou jen první krok

Co je třeba udělat pro to, aby nové RVP nezůstaly jen na papíře, vypráví člen panelu ředitelů NPI ČR Matěj Bulant

Strana 31 »

Opíráme se o zkušené učitele

Vedoucí oddělení digitalizace ve vzdělávání Ondřej Neumajer o výzvách, které staví před české školy kvapně se vyvíjející technologie

Strana 34 »

Pomáháme učitelům s AI

Jak umělá inteligence změní české školství? Rozhovor s Ivanou Böhmovou, metodičkou digitálních kompetencí a koordinátorkou pro oblast AI ve vzdělávání

Strana 36 »

Chceme pracovat s celou školou

Projektový manažer Jiří Nekola představuje nový projekt, který má pomoci školám a učitelům v růstu a modernizaci

Strana 38 »

Poradíme, jak vyučovat v heterogenní třídě

Dobrá škola 21. století není jen o výuce, ale o atmosféře celé školy. Představujeme „Desatero zásad učitele pro práci s heterogenní třídou“

Strana 40 »

Děláme z ředitelů lídry školy

Dobrou školu dělá dobrý ředitel. O tom, jak se mění pojetí role ředitele a jak v NPI ČR funguje vzdělávání ředitelů, vypráví lektorka Hana Vellánová

Strana 43 »

Foto: David Háva, Pavlína Baudyšová

Matěj Bulant

Absolvoval Pedagogickou fakultu UJEP v Ústí nad Labem a Filozofickou fakultu UK. Působil jako manažer několika projektů v oblasti vzdělávání. V NPI ČR zastává funkci ředitele Odboru kurikulum odborného vzdělávání, kariérového poradenství a dalšího vzdělávání. Od srpna 2023 je garantem tématu revizí RVP a koordinuje tvorbu všech revizí RVP.

Kvalitně zpracované RVP jsou jen první krok

Text: Veronika Lucká Loosová

CO JE POTŘEBA UDĚLAT PRO TO, ABY NOVÉ RÁMCOVÉ VZDĚLÁVACÍ PROGRAMY (RVP) NEZŮSTALY JENOM NA PAPIŘE? „MUSÍME VĚNOVAT DOSTATEK ENERGIE TAKÉ NA PŘÍPRAVU MODELOVÝCH ŠKOLNÍCH VZDĚLÁVACÍCH PROGRAMŮ A DALŠÍ PODPORU ŠKOL,“ ŘÍKÁ MATĚJ BULANT Z NÁRODNÍHO PEDAGOGICKÉHO INSTITUTU ČR.

Práce na nových RVP je ostře sledovaným procesem. K čemu vede? Co by měla změna RVP přinést?

Pro mě je velmi důležité to, co bude na konci. Nikoliv pouze kvalitně zpracovaný dokument RVP, ale abychom naplnili naši vizi, „aby se děti těšily do školy a učitelé měli tu nejlepší práci na světě“. A to nastane pouze tehdy,

pokud budou mít učitelé dostatečnou podporu a prostor pro to, aby se mohli věnovat dětem tak, jak potřebují a jak si to moderní trendy ve vzdělávání žádají. Já chápu proměnu kurikula tak, že RVP jsou jenom první fáze toho, co nás čeká, dokumentem RVP pouze začíná velmi dlouhý proces. Víme i ze zkušeností z jiných zemí, že to není ani o půl roku, ani o dvou, ale je třeba pět deset

let, než ke skutečné proměně českého školství a vzdělávání dojde.

Jaká je role NPI ČR v celém procesu přípravy?

Zadavatelem je ministerstvo školství, zadání proběhlo v podobě vytyčení hlavních směrů. MŠMT tak reagovalo na současnou společenskou objednávku. Dnešní svět se potýká s výzvami, jako

NPI ČR už nyní nabízí velké množství vzdělávacích akcí.

Naší povinností je pak především poskytnout školám těsnou i přímou podporu, aby se mohly dobře připravit.

Jak velké budou změny oproti stávajícím RVP?

Smyslem nových RVP není vše přestavět a pozměnit, ale spíše zdůraznit a posílit některé aspekty, které jsou již součástí současných RVP. Myslím si, že i to byl problém předchozí reformy, hodně jsme proměňovali a inovovali a pak jsme strávili strašně času tím, že jsme museli učitelům, pedagogům vysvětlovat. Tahle práce už je za námi. Pokud chceme, aby nyní učitelé začali přemýšlet nově, nově tvořit své rámcové vzdělávací programy, neměli bychom v zásadních prvcích kurikula, jako je například terminologie, nic měnit. Spíše zdůrazníme prvky, které už v minulém kurikulu byly, jen se teď třeba trochu promění jejich role nebo jim budeme přikládat ještě větší váhu. V současném RVP zejména propojujeme klíčové kompetence, které určují, kým má mladý člověk být, základní gramotnosti, které formulují základní předpoklady pro další učení, a průřezová témata, která představují aktuální celospolečenská témata, s očekávanými výstupy oborů/oblastí, které vše detailně popisují. Posilujeme vazby mezi jednotlivými RVP, smyslem je rozvoj osobnosti žáka, který prochází vzdělávací soustavou od předškolního až po střední vzdělávání. To bude zajištěno na základě jednotného pojetí a přístupu ke konstrukci všech RVP.

Víme, že ŠVP dost často končily „v šuplíku“, školy je plnily pouze formálně. Jak podpoříte nyní revizi RVP při jejím zavádění do škol?

Samotný dokument RVP je pouze prvním, a ne nejdůležitějším krokem kurikulární reformy. RVP budou obsahovat pouze takové pasáže, které školu k něčemu zavazují při tvorbě školního vzdělávacího programu. Doporučení, která napomohou k naplňování dokumentu RVP, a také širší souvislosti budou součástí metodické podpory. Zmínila jste „problémy“ minulých reform. Chceme se z nich poučit. Například mnohem více přemýšlíme nad očekávanými výstupy jednotlivých vzdělávacích oblastí.

Minulým RVP bylo často vytýkáno, že obsahují velmi obecně formulované očekávané výstupy. A to vedlo k tomu, že učitelé často nevěděli nebo si nebyli jisti, jak takto obecně formulované výstupy naplňovat. Kromě přesnějších formulací jim pomůžeme i přípravou modelových školních vzdělávacích programů, které by měly školám umožnit zorientovat se v tom, co se od nich očekává. Je to vlastně ukázka toho, jak učitel zjistí, že žák dosáhl úrovně očekávaného výstupu. K dispozici budou i takzvané uzlové body vzdělávací dráhy od předškolního přes základní vzdělávání po ukončení povinného středního a dále pro maturitní vzdělávání. V těchto uzlových bodech budou moct učitelé zjistit, zda se jim daří naplňovat vzdělávací cíl nebo očekávaný výstup dané oblasti. Bude to takový referenční rámec, který umožní učitelům sledovat a hodnotit pokrok jednotlivých žáků v učení.

Vy jste součástí týmu tvůrců RVP mimo jiné i kvůli tomu, aby byla zajištěna zmiňovaná vazba mezi jednotlivými stupni vzdělávání, že?

Já jsem vždy primárně řešil oblast odborného školství, a právě proto vím, jak je důležitá provazba mezi jednotlivými stupni škol. Často ze středních škol zaznívá nespokojenost s tím, jak žáci přicházejí připraveni ze základních škol. Až půlrok stráví střední školy tím, že doučují žáky to, co mají umět ze základní školy. Nejde ani tak o obsahovou stránku, ale právě o kompetence, schopnost učit se atd. Podle různých mezinárodních šetření nám klesá i úroveň gramotností, zejména matematické a čtenářské. Velkým problémem je to v segmentu odborných škol s výučním listem. Musíme opravdu na základních školách upustit od kvantity, ale spíše vytvořit nový model, standard toho, co potřebujeme, aby uměli všichni žáci základních škol, tzv. společný základ. Měl by to být společensky dohodnutý standard toho, co chceme, aby děti uměly na úrovni gramotností, kompetencí a oborových konceptů a výstupů.

Revize v digitální oblasti už běží, byla schválena v roce 2021 a základní ško-

Metodická podpora

Více na
velke-revize-zv.rvp.cz

METODICKÁ PODPORA NABÍDNE NÁSTROJE, KTERÉ PODPOŘÍ ŠKOLNÍ TÝMY I JEDNOTLIVÉ UČITELE PŘI CESTĚ K ROZVOJI ŽÁKŮ, A BUDE ZAHRNOVAT:

Podpora školních týmů

Poskytneme cílenou podporu školních týmů v oblasti tvorby nebo úprav školních vzdělávacích programů.

Informační systémy pro kurikulum

Vznikne moderní informační systém pro práci s RVP. Tento systém bude mít těsnou návaznost na další informační systém, určený pro tvorbu školních vzdělávacích programů, který vznikne modernizací stávajícího InspIS.

Modelové školní vzdělávací programy

Vytvoříme modelové školní vzdělávací programy, které mají sloužit jako vzor a inspirace pro jednotlivé školy.

Online učební materiály

Připravíme zdroje učebních materiálů dostupných online. Vypracujeme metodiky pro učitele a také pracovní listy pro žáky.

Soulad kurikula a zkoušek

Je klíčové, aby byl obsah vzdělávání v souladu s tím, co je očekáváno od žáků. Vytvoříme ověřovací úlohy a postupy pro zpětnou vazbu školám. Ty vzniknou ve spolupráci organizací NPI ČR, CERMAT, ČŠI, kterou bude přímo koordinovat MŠMT.

Spolupráce s nakladateli učebnic

Budeme úzce spolupracovat s nakladateli učebnic, aby byl obsah učebnic v souladu s novými vzdělávacími směry a požadavky.

Informační kampaň

Aby byla veřejnost dobře informována o všech těchto novinkách a změnách, plánujeme rozsáhlou informační kampaň pro odbornou i širokou veřejnost „Měníme osnovy“.

ly podle ní povinně učit od září tohoto roku. Proč se začalo s digitálními kompetencemi a novou informatikou dříve?

Celkově jsou dva pohledy na to, jak změnu RVP dělat. Jeden je to, co teď realizujeme, kompletní kurikulární proměna. Ten druhý pohled je, že nemusíme dělat kompletní změnu najednou, ale naopak po jednotlivých segmentech systému, které jsou lépe připraveny. Máme obory, které jsou konzervativnější, a jsou takové, jež si o změnu vyloženě říkají. V digitální oblasti byla společenská potřeba opravdu velká, a to i ze strany

učitelů. My v NPI ČR měli vymyslet formu. Myslím, že se nám povedlo dostat do škol dostatečnou podporu a pomoc. U toho prvního přístupu je situace tro-

chu jiná, školy se nepotýkají s jasně uceleným tématem, které je pro ně relativně nové jako ve zmíněné digitální oblasti. Tady po nich chceme změnu myšlení, přístupu k učení, chceme, aby přemýšlely dopředu, aby

nepřipravovaly žáky pouze pro život teď a tady, ale myslely na budoucnost. A to je samozřejmě změna daleko komplexnější a těžší, ale věřím, že se nám společně povede. ■

Učitelé si nebyli jisti, jak očekávané výstupy naplňovat.

jsou sociální a ekonomická nerovnost, změna klimatu, technologická revoluce a další. Řešení těchto výzev vyžaduje zaměřit se ve vzdělávání především na utváření a rozvoj klíčových kompetencí a základních gramotností, které umožní žákům vyrovnat se s nejistotou a obstát v podmínkách měnícího se světa. Tato společenská objednávka se má promítnout

Díky podpoře se školy budou moct dobře připravit.

do strategického dokumentu, protože to, co budeme děti učit a co chceme, aby věděly a uměly, to je primárně celospolečenská záležitost. V rámci tvorby RVP musíme dojít ke konsen-

zu na tom, že máme nějaké základní hodnoty, že máme představu, jak má společnost za deset let nejen vypadat, ale i jakým způsobem bude své hodnoty naplňovat. Na NPI ČR je, aby připravil potřebné kurikulární dokumenty a podporu směrem ke školám. Máme zajistit, že vzniknou akceptované rámcové vzdělávací programy, které budou sloužit pro následné

rozpracování do školních vzdělávacích programů. Jsou to zastřešující dokumenty, které mají nějaký normativní charakter, ale ty samy o sobě nezajistí, že se ve školách nějaká změna stane.

Ondřej Neumajer

Vystudoval Technickou univerzitu v Liberci a UK Praha. Pracoval jako učitel, zástupce ředitele na velké pražské škole, na Ministerstvu školství mládeže a tělovýchovy. Jako náměstek ředitele pracoval ve Výzkumném ústavu pedagogickém, byl pověřen řízením stejnojmenné divize v Národním ústavu pro vzdělávání. V NPI ČR působí jako člen vedení instituce a vedoucí Oddělení digitalizace ve vzdělávání. Je skaut a vedl skautský koe-dukovaný oddíl.

Více o mně
ondrej.neumajer.cz

Foto: Pavlína Baudyšová

na zázemí, které děti ve svých rodinách mají. Tam, kde je málo podnětné a málo podporující, je to často pouze škola, kdo může v této oblasti dětem pomoci. Jak se postupně rozvírají sociální nůžky ve společnosti, roste význam dobrých učitelů. A netýká se to samozřejmě jen digitálních kompetencí.

Změny ve školství reflektují celospolečenské změny, mění se i role učitele. I díky digitálním technologiím učitel přestává být tím, kdo všechno ví, protože žáci si mohou cokoli najít a často jsou v užívání digitálních technologiích napřed nebo jsou k nim otevřenější. Jak moc velký je to nápor na učitele a jak jim pomoci se v této nové roli zorientovat?

Žáci rozhodně nejsou úrovní digitálních kompetencí před učiteli. Digitální kompetence jsou totiž úzce spojeny s životní zkušeností, kritickým myšlením, všeobecným přehledem a spoustou dalších vědomostí, ve kterých jsou dospělí lidé samozřejmě zralejší a zkušenější. Děti a mladí lidé vynikají schopností se učit, nebojí se jít do neznáma, prozkoumávat, zkoušet, ověřovat. To jsou naopak dovednosti, ve kterých jsou dospělí a specificky čeští učitelé spíše konzervativní. Děti tedy mají v některých dílčích oblastech digitálního světa větší přehled a zkušenosti, ale výzkumy říkají, že zpravidla jen v těch, které se týkají jejich osobních zájmů a koníčků. Dobří učitelé ale sledují, v jakém digitálním světě jejich žáci vyrůstají, a ač se v něm nemusejí sami pohybovat jako ryby ve vodě, mohou si ho nechávat od svých žáků ukazovat a držet s nimi alespoň částečně krok. Takže důležitou dovedností dobrého učitele je zvědavost v tom, jak mladí lidé žijí a jak se chovají. Když budeme toto podporovat, nejen že zůstaneme sami duchem mladí, ale pomůžeme tím i snižovat mezigenerační rozdíly.

Jak hodnotíte připravenost škol na efektivní využití digitálních technologií ve výuce?

Některé školy jsou na digitální transformaci lépe připraveny než jiné. Proto je pro NPI ČR důležité poskytnout podporu těm, kteří o to projeví zájem, a pak

Jak pomáháme školám s digitalizací?

V RÁMCI PROJEKTU NÁRODNÍ PLÁN OBNOVY 3.1 DIGI JSME POSKYTLI PODPORU DOHROMADY 79 % VŠECH ZÁKLADNÍCH ŠKOL A GYMNÁZIÍ. ŠKOLY SI MOHOU VYBÍRAT Z NABÍDKY KONZULTACÍ A PODPORY, KTERÉ ZDARMA PŘIPRAVUJEME.

Konzultanti poskytující individuální konzultace k ŠVP:

Konzultanti jsou často zkušení ředitelé škol, kteří mají zkušenosti s tvorbou školních vzdělávacích programů (ŠVP). Pomohou při zavádění změn ve školách v souvislosti se změnami v oblasti digitalizace, např. se zpracováním digitálních kompetencí do ŠVP. Poskytují konzultace školám přímo na míru.

IT guru:

IT konzultanti zdarma pomohou při řešení financování a rozvoji

digitálních technologií ve škole. Pomohou zástupcům škol, kteří potřebují odbornou pomoc při správě IT ve škole, řeší infrastrukturu, bezpečnost či finance na rozvoj IT nebo potřebují poradit se správou sítě. IT guru nabízí i vypracování auditu zabezpečení a stavu sítě školy.

KIM:

Krajský ICT metodik odborně pomáhá s vhodným začleněním digitální techniky do výuky ve vzdělávacích oborech školy. Pomůže školám najít nejvhodnější vzdělávací zdroje, aplikace, platformy pro výuku, komunikaci, sdílení práce žáků a učitelů. Poradí, jak využít nově zakoupené technologie.

Více o podpoře školám
na www.revize.edu.cz

Opíráme se o zkušené učitele

Text: Jan Štěpánek

DOBŘÍ UČITELÉ SLEDUJÍ, V JAKÉM DIGITÁLNÍM SVĚTĚ JEJICH ŽÁCI VYRŮSTAJÍ, ŘÍKÁ VEDOUcí ODDĚLENÍ DIGITALIZACE VE VZDĚLÁVÁNÍ NPI ČR ONDŘEJ NEUMAJER. JAKÉ VÝZVY ČEKAJÍ UČITELE I ŽÁKY DÍKY DECHBEROUCÍMU ROZVOJI DIGITÁLNÍCH TECHNOLOGIÍ?

Na úvod zdánlivě snadná otázka, ale možná ta nejtěžší. Co si mám představit pod pojmem digitalizace ve vzdělávání? Co to všechno obnáší?

Digitalizace ve vzdělávání, to je komplexní proces využívání digitálních technologií a informačních systémů ke zlepšení

vzdělávání. Je to široká škála aktivit od vybavení škol až po rozvoj digitálních kompetencí učitelů a žáků. A protože technologie nejsou jen nějakým doplňkem výuky, ale zásadním způsobem zasahují do pedagogického procesu, digitalizace ve vzdělávání obnáší také změnu pedagogických metod a přístupů.

Jaká je role učitelů při rozvíjení digitálních kompetencí žáků?

Role učitelů v digitálním vzdělávání je klíčová. Mají zásadní úlohu při rozvíjení digitálních kompetencí žáků a vedení je ke kritickému, ale i k odpovědnému využívání digitálních technologií. Výzkumy totiž ukazují, že hodně záleží

těm, kteří zaostávají. Pro obě skupiny škol využíváme zkušenosti spolupracujících učitelů a ředitelů z těch škol, které jsou napřed, jinak by to už dnes ani nešlo. Dlouhodobě se ukazuje, že klíčový je pedagogický lídršip ředitele, který určuje to, jak dobří učitelé na jeho škole učí, vzájemně spolupracují a jsou sladění. Tam, kde je dobrý ředitel, se inovace v digitální oblasti zabydlují rychleji a častěji jsou i smysluplné.

Co jsou ty největší obavy učitelů, co se digitalizace ve vzdělávání týče?

Nový RVP, podle kterého již musí všechny ZŠ na prvním stupni učit od tohoto školního roku 2023/2024, přenáší rozvoj digitálních kompetencí do všech vzdělávacích oblastí čili to už není doména pouze informatiky. Mnozí učitelé se na to cítí nedostatečně připraveni, nemají pocit, že jsou jejich vlastní digi-

talní kompetence dostatečně na výši. Některým školám chyběly kvalifikovaní učitelé informatiky již dříve, což se se zvýšením hodinové dotace pro její výuku samozřejmě ještě prohloubilo.

Jakým způsobem může výuka digitálních kompetencí přispět k rozvoji kritického myšlení a k řešení problémů u žáků?

Možná bych to obrátil. Významná část aktivit a problémů, které dneska řešíme, probíhá v digitálním světě. Online hledáme návody, rady, zkušenosti, koukáme se, jak stejný problém řeší ostatní, komunikujeme s nimi o tom, online vytváříme digitální díla od e-mailů, textů, plakátů po grafiku, hudbu či videa. Čili schopnost řešit problémy a používat při tom kritické myšlení je s potřebou umět to na počítači zařídit, nebo se na to alespoň připravit, neodlučně spojena. ■

Ivana Böhmová

Vystudovala fakultu humanitních studií Univerzity Karlovy a Učitelství pro mateřské školy na Univerzitě Hradec Králové. Pracovala jako učitelka prvního stupně, lektorka, působila také jako zastupitelka města Pardubic. V NPI ČR působí jako metodička digitálních kompetencí, lektorka a koordinátorka pro oblast AI ve vzdělávání.

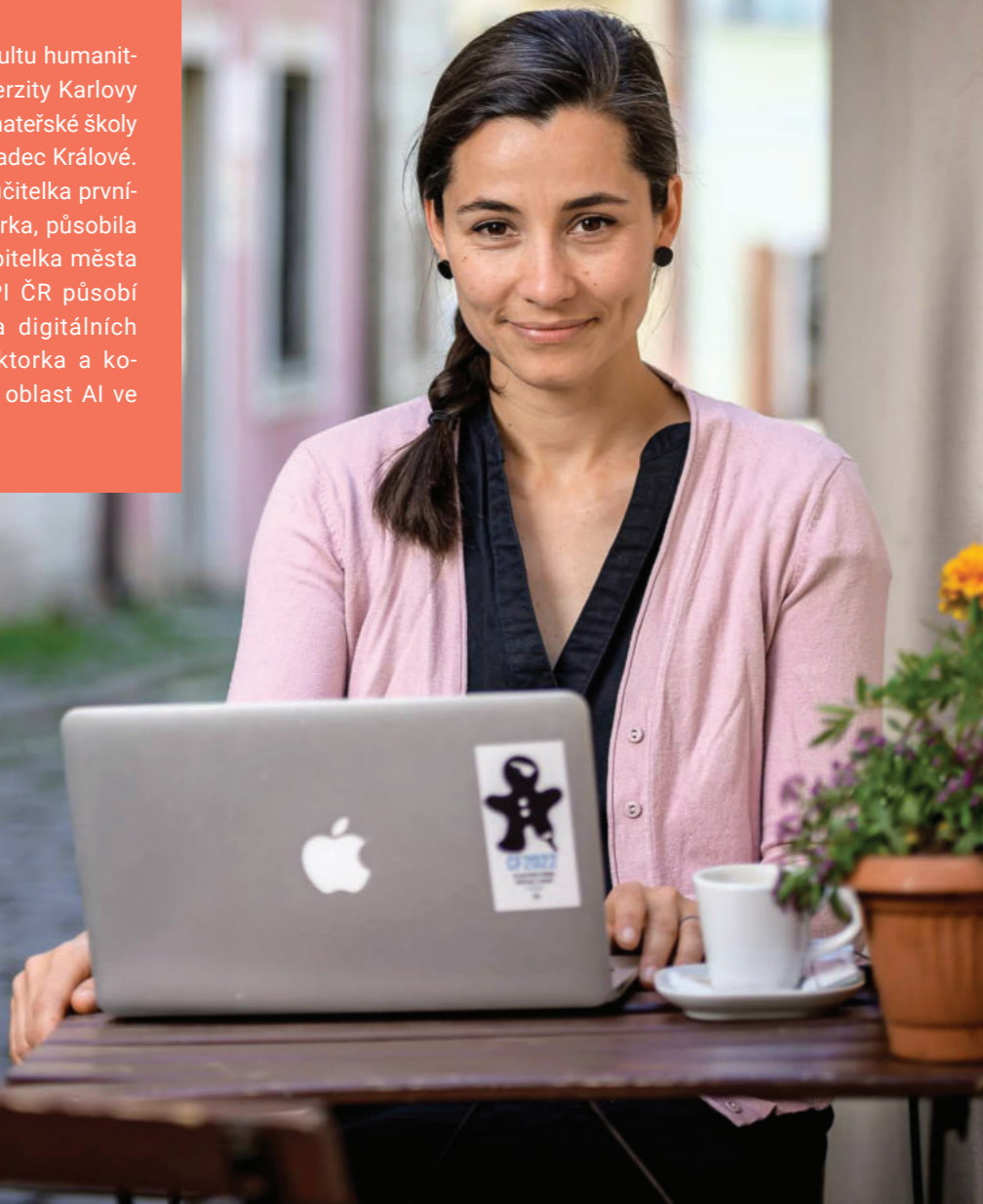

Foto: Archiv IB

Pomáháme učitelům s AI

Text: Lucie Šnajdrová

NEBOJTE SE ZAČÍT UMĚLOU INTELIGENCÍ VE ŠKOLE POUŽÍVAT, RADÍ IVANA BÖHMOVÁ, KOORDINÁTORKA PRO OBLAST AI VE VZDĚLÁVÁNÍ V NPI ČR.

Co byste poradila učitelům, kteří mají trochu obavy z umělé inteligence a masivního nástupu nástrojů typu ChatGPT?

Aby se nebáli začít ji používat, klidně jen po malých krůčcích. Pověďte si o AI s kolegy, kteří už ji vyzkoušeli, zkuste si vygenerovat první obrázek jen tak pro radost. Zajděte na kurz nebo se podívejte na dostupná videa, pusťte si podcast. A postupně přemýšlejte o tom, jak tyto informace začlenit do své praxe. A nejlépe do celého školního kolektivu. Je možné třeba uspořádat školní kulatý stůl, pozvat odborníka a diskutovat, jak se k tématu umělé inteligence ve škole postavit.

Jaká pozitiva může začlenění umělé inteligence do škol přinést?

Dostupnost generativní AI zcela zásadně mění sféru jazyka, zpracování textu a práce s ním, ale i tvorbu grafiky, audia, videa. Pozitiv je s tím spojených opravdu mnoho. Představte si, že se o své výuce radíte s někým, kdo přečetl veškeré dostupné texty, pamatuje si všechny informace a umí je rychle analyzovat – to je velký jazykový model (ChatGPT, Bing atp.), který vám tak může během pár vteřin pomoci třeba s přípravou vzdělávacího plánu na míru a s využitím metod, které si vyberete. Může si samozřejmě pamatovat data a výsledky práce jednotlivých žáků a díky tomu jim dát rychlou zpětnou vazbu a vám jako učitelé ukázat, jakou oblast by měl kdo více procvičit.

Jak mohou učitelé AI využít přímo ve výuce a jak moc ji to promění?

Do výuky může při správném využití vnést více kreativity, kritického myšlení či spolupráce. Pak je tam ještě velká oblast výhod spadajících do práce ve školách, a to ulehčení z administrativní zátěže – AI bude moci zastat velké množství administrativních úkolů a umožní věnovat více času té lidské, pedagogické práci.

Máte pro školy i radu, jaké konkrétní nástroje ve škole používat?

Řekla bych, že základem je práce s velkými jazykovými modely, jako právě ChatGPT. V tuto chvíli jsou dostupné

Co máme v nabídce pro učitele k tématu umělé inteligence?

- Doporučení pro využívání umělé inteligence na ZŠ a SŠ – pro ředitele, učitele, žáky a rodiče (letáky a plakát do škol) – ke stažení v pdf na odkazu <https://revize.edu.cz/ke-stazeni> i tištěné, které budeme distribuovat na konferencích a dalších akcích a prostřednictvím krajských pracovišť NPI ČR
- Kurzy AI ve škole pro učitele zdarma
- Metodiky a tipy a nápady do výuky různých předmětů
- Rozcestník www.aidoskol.cz s nabídkou kvalitního vzdělávání a materiálů k tématu AI ve vzdělávání
- KYBcast – některé díly se věnují přímo umělé inteligenci

Více na revize.rvp.cz/ai

kvalitní a bezplatné verze. Je ale řada dalších vyzkoušených nástrojů, které je možné ve výuce využít, od aplikací na rozpoznávání rostlin, hub, zpěvu ptáků, generování textu a videí, hudby až po nástroje na vytrénování vlastní neuronové sítě. Ty všechny lze zapojit do výuky, objevovat je společně s žáky. U každého nástroje je ale důležité brát ohled na podmínky používání a bezpečnost – u většiny nástrojů je například omezen věk používání, v případě ChatGPT je to hranice 13 let věku a se souhlasem rodičů.

Na co si dát naopak v souvislosti s AI pozor?

Určitě na otázku bezpečného nakládání s daty a osobními údaji, etické otázky jako podvádění a plagiátorství a také na hledání rovnováhy mezi světem digitálních technologií a tím reálným světem.

Co všechno spadá pod umělou inteligenci?

Je to každý systém, který napodobuje lidské myšlení – dokáže vyhodnotit vstupní informace a vyvodit z nich nějaké důsledky – třeba našeptávání ve vyhledávačích, individualizovaná nabídka příspěvků na Netflixu nebo sociálních sítích, přepis hlasu na text, mocná síla, která vám vyhodí e-mail do spamu. Zásadní změnou bylo ale

zpřístupnění nástrojů generativní AI typu ChatGPT. Ty fungují na bázi strojového učení a neuronových sítí, kdy se modely samy „učí“ na základě získaných dat.

A co z toho by mělo učitele zajímat?

Je důležité, abychom se v oblasti fungování umělé inteligence vzdělávali, věděli, jak funguje a tím i to, jak ji bezpečně používat. Teprve pak to můžeme předávat i dětem, pro které bude svět umělé inteligence a technologií zcela obvyklým prostředím.

Pomůžete a poradíte učitelům v rámci aktivit projektu s tím, jak se postavit k umělé inteligenci, případně jak ji využít ve škole nebo přímo ve výuce?

Prvním vodítkem mohou být doporučení pro práci s AI na ZŠ a SŠ, která ukazují základní oblasti a zásady, na něž se ve školách zaměřit. Je to inspirace – doporučujeme školám upravit si je na míru vlastním potřebám. Připravili jsme proto i sdílenou šablonu v Canvě, kde je možné si doporučení specifikovat. Od září nabízíme online kurzy pro učitele zaměřené jak na práci ve výuce, tak na využití AI v přípravě na výuku nebo AI ve výuce informatiky. Proškolujeme konzultanty, kteří působí v krajích a umí školám poradit a pomoci. ■

Jiří Nekola

Vystudoval Pedagogickou fakultu UJEP v Ústí nad Labem. Působil jako učitel ZŠ, v Pedagogickém centru Liberec, v Pedagogickém centru Praha, projektový manažer CISKOM a SYPO. Pracuje jako hlavní manažer projektu IPs Podpora kurikulární práce škol.

Foto: Jakub Yellen

Chceme pracovat s celou školou

Text: Libor Hruška

NOVÝ PROJEKT IPS PODPORA KURIKULÁRNÍ PRÁCE ŠKOL PŘEDSTAVUJE HLAVNÍ PROJEKTOVÝ MANAŽER JIŘÍ NEKOLA Z NPI ČR.

Co je hlavním cílem nového projektu?

Hlavním cílem je podpora škol v modernizaci vzdělávání. Školství se transformuje a směřuje od memorování faktů ke kompetenčně pojatému vzdělávání, aby si děti do budoucna uměly poradit v rychle se měnícím světě, a to nejen v profesním, ale také v osobním životě. Učitele, ředitele i další pracovníky chceme v rámci projektu podporovat například v týmové spolupráci, ve vzájemném učení a kolegiální podpoře.

Nezačínáte od nuly, ale plynule navazujete na předchozí projekt Systém

podpory profesního rozvoje učitelů a ředitelů (SYPO). Je to velká výhoda?

Výhoda je to obrovská, projekt SYPO fungoval pět let a za tu dobu vznikla silná členská základna učitelů ve všech krajích. Dohromady se jedná o zhruba 600 lidí sdružených v krajských a dalších více než tři tisíce v oblastních kabinetech. Ti budou tvořit kostru nových týmů metodických kabinetů.

Kdy se mohou do kabinetů přihlásit noví zájemci?

Stavy začneme doplňovat od ledna příštího roku. Kromě metodických kabinetů v jednotlivých regionech existují

rovněž kabinety národní, v nichž působí také zástupci České školní inspekce, didaktici nebo vysokoškolští pedagogové.

V čem je pro ředitele školy přínosné mít svého zaměstnance v některém z kabinetů?

Člen kabinetu může školu obohatit a přinášet do ní nové poznatky ze vzdělávacích akcí, které absolvuje v rámci projektu. Školám chceme pomoci stát se učiteli se komunitou, uvnitř které si kolegové vzájemně pomáhají, inspirují a obohacují se, což je model, jenž funguje v mnoha jiných profesích, ale ve

školství je stále spíše výjimkou. Málokdy víme, jak učí naši kolegové, a může se stát, že se s některými z nich ve škole téměř míváme. Potkáme se jen jednou za čtvrt roku na velké poradě.

Členové kabinetů navrhnou, jaké akce se budou konat v jejich kraji a území, a pro školu můžou zajistit vzdělávání na míru. Stejně jako v minulém projektu platí, že všechny naše akce jsou pro školy zdarma. Kromě toho členové kabinetů získávají informace „z první ruky“ – od NPI ČR, MŠMT nebo dalších partnerů projektu. A tyto informace mohou ihned předávat také do svých škol.

Nehrozí ale, že aktivní učitelé zůstanou osamoceni, když je nepodpoří ředitel?

Ředitel je samozřejmě klíčovou postavou, on musí být tím, kdo je změně nakloněn, a celý proces táhne. A učitel, který se připojí do některého z kabinetů – říkejme mu třeba pedagog-lídr nebo prostě kabinetář – v tom bude jeho hlavním pomocníkem. Ideální je však pracovat s celou školou. Během podzimu se setkáváme s řediteli všech základních škol a s projektem je seznámíme. Podpoříme minimálně 500 škol a já osobně doufám, že jich bude tisíc, tedy skoro čtvrtina všech základních škol v Česku.

Co dá účast v projektu přímo zúčastněným učitelům?

Přispěje především k jejich profesnímu rozvoji v problematice modernizace obsahu, metod a forem vzdělávání se zaměřením na kompetence a gramotnosti. Dojde nejen k posílení kompetencí učitelů v této oblasti, ale i ke zvýšení jejich profesního sebevědomí. Je to něco, co se těžko měří, ale kabinety jsme dělali pět let, takže víme, čeho si na nich jejich členové cenili nejvíce.

Jedná se o bezpečné prostředí, kde mohou učitelé ukázat i své nedokonalosti, což si třeba ve svojí sborovně nedovolí. I to bychom rádi změnili. Naším cílem je, aby se ani ve školách učitelé nebáli ukázat, co umí a co neumí, aby se nebáli společně radit, vyzkoušet si tandemovou výuku, chodit na hospitace ke kolegům a tak podobně. Učitelé, kteří se do projektu zapojí, budou také

lépe připraveni na práci podle revidovaných rámcových vzdělávacích programů.

Jak NPI ČR zúčastněné pedagogy podpoří?

Máme připravenou podporu dvojího druhu – adresnou a neadresnou. První bude směřovat na zapojené školy i jednotlivé pedagogy a budou ji tvořit především vzdělávací akce sestavené na míru dané školy. A protože chceme školy přesvědčit, že by o své práci měly začít uvažovat jinak, museli jsme i my změnit přístup. Nemůžeme po učitelích chtít, aby opustili frontální vyučování, a sami je stejnou formou vzdělávat. Proto jsme si sestavili jednoduchý koncept zásad aktivního učení.

Znamená to, že budou vzdělávací akce živější, plné konkrétních příkladů?

Ano, chceme informace předávat aktivnější formou, ať už půjde o online, nebo prezenční setkání. Co nejvíce prostoru bude vyhrazeno tréninkům, hospitacím, tandemové výuce a dalším praktickým ukázkám. Když si něco člověk vyzkouší na vlastní kůži, je to pro něj vždycky přínosnější. Tato adresná podpora se pak přetaví do podpory neadresné. Z tréninků a hospitací vzniknou například instruktážní videa a další audiovizuální materiály, které učitelé najdou na internetu v databázi otevřených zdrojů. Budou k dispozici i pro učitele, kteří nejsou do projektu zapojeni.

Školám také plánujete pomoci s tvorbou školních vzdělávacích programů (ŠVP)?

Ano, to bude poslední vrstva podpory. Školní vzdělávací programy bohužel často sklouzávají k formalismu, vedení školy je založí do šuplíku a dál s nimi nepracuje. V rámci projektu vzniknou tři modelové ŠVP – jeden pro velké školy, druhý pro malé a třetí pro ty, které nemají rozdělené předměty a učí například projektově. Modelový program pochopitelně není něco, co by škola musela přijmout jako celek, pouze se jím může při psaní svého ŠVP inspirovat. Ředitel si řekne: „Tohle se mi líbí, tohle beru, a tohle ne, to by u nás nefungovalo.“ Chceme být hodně konkrétní, a tak například u očekávaných výstupů,

O projektu

Aktuality najdou zájemci na sociálních sítích a webu NPI ČR. Více informací získají také od garantů území, kteří působí na každém krajském pracovišti NPI ČR.

Více na
facebook.com/
pojtdedal.npi

Projekt je spolufinancován
EU a MŠMT.

co by děti měly umět, budou i ukázky videí a dalších inspirativních materiálů. Abychom toho docílili, chceme, aby se na tvorbě jednotlivých modelů podílely i školy zapojené do projektu.

Zmínili jste metodické kabinety. V čem se jejich fungování bude lišit od projektu SYPO?

Systém kabinetů se nám osvědčil, a tak nebyl důvod ho příliš přehodnotit. Některé změny přesto budou. Jednou z nich je, že tentokrát budou kabinety intenzivněji pracovat v menších regionech, místo 14 krajů máme 35 území. Například Liberecký kraj bude rozdělen do dvou – jedno bude zahrnovat okresy Liberec a Česká Lípa, druhé Jablonec nad Nisou, Turnov a Semily. Čas od času se ale budou učitelé setkávat i s kolegy z dalších území. Kabinety se budou podílet také na přípravě vzdělávacích akcí, jichž je na více než pět let trvání projektu naplánováno přes 10 tisíc. To v průměru znamená čtyři až pět akcí měsíčně v každém z 35 území.

A další novinky?

Ke spolupráci bychom tentokrát chtěli přizvat i další hráče a v jednotlivých regionech sestavit skutečnou komunitu lidí, kterým na změnách k lepšímu záleží. Stojíme o spolupráci s lidmi z místních akčních plánů, Českou školní inspekci nebo s neziskovými organizacemi, jako je například Eduzměna. Oslovit chceme i zřizovatele a rodiče. ■

Pozdrav, společný úvod hodiny

01 Dodržujeme rutiny a rituály navozující žákům pocit „my“

Společná práce skupin v týmu

05 Vytváříme pestré učební situace

Pozornost žákům s pomalejším tempem

07 Umožníte žákům pracovat svým tempem

Nabídka kotvících aktivit

08 Použijeme kotvící aktivity pro rychlejší žáky

Poradíme, jak vyučovat v heterogenní třídě

Text: **Petra Svoboda**

NATÁČELI JSME PRO VÁS PŘÍKLADY INSPIRATIVNÍ PEDAGOGICKÉ PRÁCE S PESTROU TŘÍDOU VE ŠKOLÁCH PO CELÉM ČESKU. VZNIKLY ROZHOVORY S ŘEDITELI, UČITELI, ASISTENTY I ŽÁKY. POŘÁDALI JSME WEBINÁŘE PRO DETAILNĚJŠÍ PŘEDÁNÍ KNOW-HOW. A TO VŠECHNO PROTO, ABYCHOM UKÁZALI, ŽE VÝUKA NASTAVENÁ PODLE ZÁSAD HETEROGENITY VEDE K TOMU, ŽE ŽÁCI PRACUJÍ MNOHEM SAMOSTATNĚJI A RADOSTNĚJI NEŽ DŘÍVE.

Co je míněno heterogenní třídou nebo také pestrou třídou? Jednoduše řečeno, je to jakákoliv třída, v níž učitel vnímá individualitu svých žáků a přizpůsobuje jim výuku tak, aby měli k učivu rovnocenný přístup, cítili se ve škole bezpečně, rádi se učili a vnímali své pokroky s pocitem úspěchu. A to ať už jsou v učení rychlí, nebo pomalejší, mají nějaká znevýhodnění, nebo naopak nadání, jsou z různých sociálních poměrů nebo jsou různých národností. Zjistili jsme na vlastní oči, že energie vložená do nových pedagogických metod učení a do

přípravy hodin se zúročuje nejen v pozitivních pocitech žáků, ale i učitelů, kterým se ve třídách, již uvyklým na nově nastavená a zažitá pravidla, mnohem lépe vyučuje. Jste-li učitelé a slyšíte-li o Desateru poprvé, možná zjistíte, že některé z těchto zásad už používáte a že stojí za to se dozvědět více.

1. Pravidelné rituály navozují žákům pocit „my“

ZŠ Libouchec, 2. třída, matematika

Paní učitelka zvoní na začátku hodiny matematiky ve 2. třídě na zvoneček.

Říká: „Už mě všichni vnímáte, slyšíte? Co budeme dneska dělat v hodině matematiky?“ V tu chvíli se třída ztiší a žáci vnímají, že jsou spolu. Ačkoliv budou během hodiny pracovat na různých úkolech a v různých skupinách, v tento moment vnímají pocit „my“. Cítí se v bezpečí stejně jako u dalších opakovaných činností během hodiny, na které už jsou žáci zvyklí. Paní učitelka nabízí během hodiny různým žákům různé úlohy v rámci zásad pestré třídy a zároveň se drží společného tématu hodiny. Na konci hodiny pak žáky opět propojí společnou zpětnou vazbou, kdy

žáci sdílejí, co se jim povedlo a s čím bojovali nebo si nevěděli rady.

2. Jednoduchý jazyk učitele doplňuje vizuální podpora

ZŠ Svatoplukova, Olomouc, 7. třída, matematika

Učitelé v tandemu si připravili pro žáky 7. třídy propracovanou detektivní hru, která naplnila dvouhodinu českého jazyka. Jak ale žákům poměrně složitě zadání jednoduše vysvětlit? Pomohly krátké věty s vizuální podporou obrázků, předmětů a projekcí na tabuli. Na mnoha školách učitelé používají neverbální gesta, která rychle zaregistruje celá třída. Může jít o zvednutí ruky, které je velice rychlým a efektivním nástrojem, jak třídu vrátit k soustředěné pozornosti směrem k učiteli. Ruka může svým klesáním naznačovat například pokyn snížit hluk ve třídě. Takovou gestikulaci je potřeba se žáky průběžně trénovat, dokud se nevíže. Pro efektivní vizuální komunikaci lze používat i nejrůznější piktogramy, barvy, smajlíky a další domluvené symboly.

3. Pracovní prostředí umožňuje otevřené vyučování

ZŠ Libouchec, 2. třída, matematika

Proč by měli žáci sedět celou hodinu na jedné židli? Mohou měnit svá stanoviště podle svých potřeb a podle stylu výuky. Například v hodině češtiny nebo angličtiny mohou žáci střídat stanoviště podle činností: číst si u knihovny, psát u pracovního stolu, povídat si nebo si hrát v relaxačním koutku nebo poslouchat nahrávky u počítače.

Do výuky samotné lze chytře zařadit organizovaný pohyb po třídě. V našem videu se žáci učí v matematice vyjmenovávat čísla v číselné řadě. Nejprve po jednotkách, pak po desítkách. Nahoru a dolů, přičítají 1 a odečítají 1. Všichni se rozmístili po učebně do kruhu, aby na sebe viděli, a pak každý vyslovil jedno číslo a přidá pohyb. Žáci se pohybují po třídě i v případě, že některý splní úkol v lavici dříve než ti druzí. Místo aby se nudili a čekali na ostatní, mohou jít za odměnu skládat hlavolamy na koberec. A ti, kterým jde úloha pomaleji, dostanou od učitele individuální podporu ve větším klidu.

Inspirativní reportáže ze škol

Libouchec

V ZŠ a MŠ Libouchci jsme navštívili inspirativní hodiny matematiky na 1. stupni. Jak učit žáky prostřednictvím her? Jak je rozvíjet po celé třídě? Jak spojit matematiku s návštěvou divadla, tělocvikem a praktickým životem? Jak pomáhat slabším a jak zabavit ty rychlejší? Jak je vést k týmové práci a vzájemnému hodnocení? Náhled do výuky je doplněn o rozhovory s paní učitelkou a ředitelkou školy.

Olomouc

Hodina českého jazyka na 2. stupni může mít atraktivní formu detektivní hry. Na ZŠ Svatoplukova v Olomouci vedli takovou hodinu dva nadšení učitelé v tandemu. Jak to zařídit, aby se všichni žáci srozumitelně dozvěděli, co a proč mají dělat? Jak se postarat o to,

aby v detektivních skupinkách byli aktivní všichni? Uvidíte i rozhovory s učitelkou a ředitelem školy.

Krnov

Výuka zlomků na 2. stupni nás překvapila pedagogickým přístupem, který vede žáky ke vzájemným otázkám a motivuje je myslet. Strukturované nastavení hodiny pro více úrovní matematických schopností zapojilo všechny žáky ve třídě. Kdo měl hotovo, mohl háčkovat, číst si nebo skládat Rubikovu kostku. Návštěvu hodiny na základní škole Krnov, Janáčkově náměstí, doplňuje rozhovor s paní učitelkou a ředitelem školy.

Více na ukrajina.npi.cz

4. Gradované úlohy jsou přizpůsobené možnostem žáků

ZŠ Krnov, Janáčkově náměstí, 7. třída, matematika

Hodina matematiky v Krnově na téma sčítání zlomků nám vzala dech. Paní učitelka dokázala udržet zájem a plnou pozornost všech dětí ve třídě právě proto, že jim dala na výběr úlohy tří obtížností a zajímala se o jejich způsob řešení se stejnou vahou pozornosti. Protože si každý zvolil náročnost zadání podle svého, všichni pilně individuálně pracovali. Když někdo něco nevěděl, vybral si spolužáka, který mu neporadil, ale položil mu otázku tak, aby na to žák mohl přijít sám. Všichni se tak neustále učili myslet a přicházet věcem na kloub. A zároveň měli všichni pocit úspěchu na svém stupni náročnosti, což výrazně podpořilo týmového ducha třídy – každý udělal za sebe svůj kus práce. Obvyklý odpor k matematice jako nejtěžšímu předmětu, kde excelují ti nejlepší (kteří

se ale nudí, protože čekají, až to ti druzí konečně pochopí) a ti nejpomalejší propadají zoufalství, že to nepochopí nikdy, tu vůbec nemohl nastat. Nakonec téměř všichni zvládli první a druhou úroveň obtížnosti, jen různým tempem a přístupem. Třetí úroveň si dosyta užili ti, pro něž je matematika koníčkem.

5. Učitel vytváří pestré učební situace

ZŠ Svatoplukova, Olomouc, 7. třída, matematika

Detektivní hra realizovaná ve dvouhodině českého jazyka žáky nadchla. Ani nevnímali, že se učí, přitom procvičovali slovní druhy, stavbu vět, druhy vyprávění a mnohé další dovednosti a také se literárně vzdělávali. Učitelé třídu rozdělili do detektivních týmů. Každý tým společně řešil úlohy, které ho vedly k rozluštění detektivní záhady. V týmech měli žáci své role, aby se zapojili všichni a každý přispěl svým dílem.

Zároveň si vzájemně vypomáhali v učení. Vrstevnická spolupráce vede k přirozenému osvojování si nových dovedností, spolužák přeče jen mluví „bližším“ jazykem než učitelé. Detektivní pátrání probíhalo nejen ve třídě, ale i na chodbě, kde byly rozvěšené důležité indicie k příběhu. Žáci tak měli více prostoru k pohybu a měnili učební prostředí.

6. Během výuky si všichni žáci vědí rady, učitel sbírá zpětnou vazbu

ZŠ Svatoplukova, Olomouc, 7. třída, matematika

Během detektivní hry v rámci českého jazyka učitelé dávali bedlivý pozor, zda pracují všichni žáci v týmu, zda někdo z nich pouze nečeká, až úlohu vyřeší ostatní. Existují jednoduché nástroje, jak zjistit, zda výkladu rozumí všichni žáci, nebo jestli se někdo v procesu učení ztratil. Žáci mohou mít na lavicích smajlíky nebo barevné lístečky symbolizující semafor. Jakmile otočí kartičky červenou barvou nahoru, znamená to, že potřebují pomoci. Mohou ale stejným způsobem použít zvednutou červenou pastelku nebo kelímek, podle toho, jak se s vyučujícím domluví. Učitel může mít pro pomalejší žáky k dispozici i návody k opakování nebo lepšímu zapamatování zadání nebo učiva, které po takovém signálu rozdá.

7. Žáci pracují svým tempem a práci dokončují

ZŠ Krnov, Janáčkovo náměstí, 7. třída, matematika

Paní učitelka při výuce sčítání zlomků pečlivě sleduje, kdo už má úlohu hotovu a kdo ji ještě řeší. Vede své žáky k tomu, aby sledovali tempo své práce například pomocí přesýpacích hodin a také je informuje o probíhajícím čase a povzbuzuje je. Těm, kteří mají s dokončením úlohy problém, poskytne podporu. Svě žáky dobře zná, a tak ví, co nebo kdo jim nejlépe může pomoci. Proto může žáky i během úlohy vyzvat, ať si přesednou a například dořeší úlohu společně s vrstevníky. A dokonce může žáky motivovat i časovou odměnou. Pokud vše, co bylo naplánováno na tuto vyučovací hodinu, stihnou dříve, mohou mít všichni

Desatero zásad

Za detailně rozpracovanou metodikou Desatero zásad učitele pro úspěšnou práci s heterogenní třídou stojí tým Oddělení společného vzdělávání NPI ČR.

Učíte a chcete si Desatero vyzkoušet s námi? Se všemi tematickými okruhy se detailněji můžete seznámit na našich stránkách:

Více na zapojmevsechny.cz

Stáhněte si zdarma novou publikaci Desatero úspěšné práce s heterogenní třídou:

Více na www.npi.cz

na konci hodiny například deset minut „k dobru“ a věnovat se svým aktivitám.

8. Rychlejší žáci se věnují „kotvicím aktivitám“

ZŠ Krnov, Janáčkovo náměstí, 7. třída, matematika

Co mohou dělat žáci, kteří dokončí úkol výrazně dříve než ti ostatní? Věnovat se tzv. „kotvicím aktivitám“, které si sami vyberou. A to nikoliv skrytě pod lavicí, ale viditelně a svobodně. Mohou si otevřít knížku a číst si nebo skládat Rubikovu kostku, mohou si malovat, háčkovat, plést, věnovat se výrobě jiného vlastního výrobku, mohou pomoci žákům, kteří práci ještě dokončují. Pro vrstevnickou výpomoc mezi spolužáky je důležité předem společně nastavit pravidla, která zamezí vzájemné kritice žáků nebo vysmívání. Paní učitelka zároveň jednoduše pozná, že žák, který si čte knihu nebo hraje se spolužákem piškvorky, má hotovo.

9. Hodnocení učitel nastavuje tak, aby žáci zažívali pocit úspěchu

ZŠ Svatoplukova, Olomouc, 7. třída, matematika

V závěru detektivní hry učitelé vyzvali detektivní týmy, aby samy zhodnotily svou práci. Žáci v týmech mluvili otevřeně o tom, co jim během hodiny šlo a co méně, a vzájemně oceňovali jeden druhého. Zda dokázali splnit úkoly, zda dodrželi čas, jak se jim spolupracovalo, co se jim zdařilo lépe a co méně, co by stálo za to příště udělat jinak. Při tomto hodnocení se žáci vzájemně respektovali a reflektovali i svoje role v týmu. Pociť úspěchu mohl zažít každý tým i celá třída také proto, že nešlo o to, vyhrát nad ostatními týmy, ale rozluštit záhadu společnými silami. Žáci byli navíc učitelé rozdělení na začátku hodiny tak, aby v každém týmu byl přirozený leader a aby měly jednotlivé detektivní kanceláře vyrovnané síly. Všichni si hru užili a oceňovali její nápadité zadání.

10. Učitel podporuje žádoucí chování žáků

ZŠ Libouchec, 2. třída, matematika

A jsme opět v hodině matematiky na prvním stupni. Žáci vyplnili tabulku čísla podle zadání. Hotové úlohy si vyměnili, a teď je po sobě vzájemně kontrolují. Oceňují nejen správné výsledky, ale především snahu vše správně vypočítat. Spolužákům kreslí k tabulce smajlíky. Úlohy si pak odnesou do svých portfolií. Toto tzv. „vrstevnické hodnocení“ dělá dětem radost, protože u něj prožívají pocit, že už poznají, co je správně. Aktivita zároveň ušetří čas paní učitelce, takže jsou všichni spokojení. Na konec hodiny ocení žáky i paní učitelka a vyzdvihne jejich chování. Pochválí je, jak pěkně soustředěně pracovali, vzájemně si pomáhali a jak se vzájemně ocenili.

Pokud se učitelé práce s pestrou třídou daří, náročnější období zavádění nových metod učení časem vystřídá pohodová atmosféra ve třídě, kde se všechny děti rády učí, protože se cítí v nastavených pravidlech bezpečně, úspěšně, přijatě a platně. ■

Foto: Archiv

Děláme z ředitelů lídry školy

Text: **Kristýna Sovinská**

DOBŘÍ ŘEDITEL DĚLÁ DOBRU ŠKOLU. DVOULETÝ KURZ LÍDR ŠKOLY VSTOUPIL DO SVÉ DRUHÉ POLOVINY. JAK PRVNÍ ROK HODNOTÍ LEKTORKA HANA VELLÁNOVÁ.

Název Lídr školy odkazuje k pedagogickému leadershipu – co je jeho podstatou? Není to jen název pro něco, co ředitelé stejně intuitivně dělají?

Ředitelská práce představuje dvě oblasti – manažerské řízení organizace, tomu se věnuje většina ředitelů. Tu druhou část tvoří zodpovědnost za pedagogický proces ve škole a vedení lidí, za rozvoj neustálého vzájemného učení se. Určitě jsou ředitelé, kteří to opravdu intuitivně dělají, ale podle mé zkušenosti ze setkávání s mnoha řediteli to rozhodně nejsou všichni.

S čím by účastníci a účastnice podle vás měli odcházet?

Lídrovství není možné se naučit, je k tomu potřeba změnit priority a nahradit řízení lidí vedením. Je to o změně chápání role ředitele školy, jiné přemýšlení o vlastní práci ředitele a o tréninku dovedností, které lídr potřebuje. Být lídrem se nedá naučit, ale můžeme pomoci ovlivnit účastníky a jejich přemýšlení. Pokud se to podaří, dojde k tomu, že přijmou svoji roli jako člověka, jehož hlavním úkolem je pečovat o rozvoj pedagogického procesu ve škole, nikoliv jen o budovu a materiální podmínky.

Účastníci by měli odcházet s tím, že jsou na začátku cesty a že se budou učit spolu se svými kolegy celoživotně.

Je to opravdu tak, že se jako ředitel buď staráte o provozní věci, finance, nebo se zaměřujete na děti a jejich učení?

Tak to rozhodně být nemůže. Proto je u nás role ředitele tak náročná. Musí zvládat obojí. Dobré je, pokud má možnost se o manažerskou činnost podělit s někým dalším, třeba zástupcem ředitele pro ekonomiku. To ale bohužel nepřipadá v úvahu u malých škol, kterých je u nás veliké množství. Další

Program Lídr školy získal letos speciální ocenění Nadace České spořitelny.

Jako jejich průvodci se učíme společně s nimi. Reflektujeme jednotlivé lekce, využíváme poskytnuté zpětné vazby a snažíme se obsah upravovat tak, abychom účastníkům ukazovali možnou cestu a společně s nimi přemýšleli o tom, jak rozvíjet jejich školu. Vytváříme i prostor pro sdílení a učení se od sebe navzájem. Také účastníky vedeme k tomu, aby si věci ve škole vyzkoušeli a reflektováním hledali další možnosti změn. Podle zpětných vazeb se v mnoha případech posunul pohled na to, které role ředitele jsou důležité a proč a na co nesmí nikdy zapomenat. Uvědomují si důležitost potřeby být opravdu pedagogickým lídrem a postupně budovat učící se organizaci – takovou školu, kde se opravdu učí všichni.

Součástí učení jsou Aha momenty. Zaznamenala jste nějaké v průběhu prvního roku kurzu?

Takových momentů pojmenovávali účastníci mnoho a u každého jsou jiné věci.

A vaše Aha momenty?

Jít po malých krocích, zamýšlet se nad tím, jaký mají dopad na učení dětí, nebát se něco zkusit a být srozumitelný v komunikaci. A taky naslouchat a respektovat potřeby účastníků.

Platí podle vás, že čeští ředitelé a ředitelky jsou „osamělí běžci“? Máte pro to vysvětlení? Je to nevyhnutelné?

Bohužel myslím, že pro mnoho ředitelů tohle platí. Nemají mnoho možností, jak a s kým sdílet svoje starosti, není k dispozici ani mnoho servisních služeb. Že potřeba sdílení v komunitě vedení škol je velká, ukazuje i vznik komunity absolventů Ředitelů naživo a jejich zájem na sobě stále pracovat a setkávat se s ostatními řediteli. Mně osobně poskytuje takovou možnost komunita Trvalá obnova školy, která vznikla před více než 20 lety z absolventů dlouhodobého vzdělávacího programu TOŠ v rámci programu Dokážu to? Být tedy osamělým běžcem není nevyhnutelné, ale je to také o ochotě nejen v takové komunitě brát, ale také dávat. A mnoho ředitelů zůstává v období, kdy školy spolu více soutěžily (boj o žáky ovlivněný způsobem financování), místo aby hledaly možnosti spolupráce a vzájemného učení se.

Hana Vellánová

Hana 18 let řídila ZŠ v Plané nad Lužnicí a působila také jako ředitelka organizace pro vzdělávání pedagogů. Působí v Trvalé obnově školy a v odborné radě Eduzměny. Podporuje vedení škol jako konzultantka.

bem financování), místo aby hledaly možnosti spolupráce a vzájemného učení se.

Jak poznám, že jako ředitel nebo ředitelka dělám svou práci dobře?

To je docela těžké. Člověk není asi nikdy úplně spokojený. Důležité je, aby děti ve škole byly v bezpečném prostředí, pedagogové měli společnou vizi, společné cíle, a aby se dařilo společnému učení všech. Taky by měla být spokojena většina rodičů (nikdy to nebudou všichni, protože požadavky a představy se dneska hodně liší) a žáci by měli být připraveni na celoživotní učení. A hlavně by měla práce všechny bavit...

Co byste poradila zájemcům o kvalifikační studia pro výkon funkce ředitelky a ředitele? Jak si vybrat správné kvalifikační studium?

To je jednoduché – vyberte si Lídra školy jako start. Jestli děláme svou práci jako průvodci dobře, bude to dobrý start vašeho celoživotního vzdělávání.

Je něco, na co jako bývalá ředitelka školy vzpomínáte nejraději?

Třeba na chvíli loučení se školou a slova některých kolegů, kteří hodnotili naši spolupráci jako období, kdy se nejvíc naučili. A pak na to, když žáci ocenili, že teprve na středních školách si uvědomili, že se o ně učitelé u nás ve škole opravdu zajímali a záleželo jim na nich. A taky že jim většina učitelů věřila a podporovala je.

Co byste vzkázala lidem, kteří přemýšlejí o tom, že by se chtěli stát ředitelem

Proč má být ředitel pedagogickým lídrem

Více na www.lidrskoly.npi.cz

Už i v českém prostředí se v posledních letech začíná i mimo odborné konference mluvit o pedagogickém leadershipu neboli pedagogickém vedení. A je to správně.

Oblast pedagogického vedení školy je vnímána jako jedna z nejdůležitějších činností ředitele s výraznými dopady na kvalitu výuky a na vzdělávací výsledky školy. Čeští ředitelé ale zatím nejsou podle vzdělávacích standardů kvalifikačních studií nuceni akcentovat pedagogické vedení v míře, kterou si zaslouží. A kterou si zaslouží „jejich“ sborovny a děti.

Názory na to, kdo je to vlastně pedagogický lídr, se liší. Zůstává ale jedno společné, a to, že pedagogický lídr je někým, kdo je stále vzorem a je vždy v čele procesu změn ve škole. Je to právě on, kdo jako první určuje, kam by se škola mohla vyvíjet, a zve do svého přemýšlení ostatní pedagogy, se kterými se společně navzájem učí.

Česká školní inspekce uvádí například osm okruhů činností definujících pedagogické vedení školy. Jsou to:

1. Sdílení vize. Zahrnuje určování dlouhodobého směřování školy, formulování cílů školy a jejich vysvětlování. Součástí je získávání lidí pro společnou vizi i její implementace.
2. Spolupráce s rodiči. Aktivita zaměřená na zapojení lidí v okolí do fungování školy. Seznamování rodičů s vizí školy, hodnocení školy apod.

školy? Čím je práce ředitele/ředitelky školy zajímavá?

Je to náročná práce. V dnešních podmínkách je také vlastně dost nejistá. Ale stejně to stojí za to. Jako učitel můžete

3. Podpora profesního rozvoje. Zahrnuje činnosti spojené s aktivní podporou dospělých ve škole k organizačnímu učení a profesnímu růstu. Jde především o vytváření podmínek pro interní i externí profesní rozvoj ve škole.
4. Monitorování vzdělávacích výsledků žáků. Jde o činnosti spojené zejména s analýzou vzdělávacích výsledků žáků školy a jejich využitím při rozvoji školy.
5. Zájem o žáky. Sada aktivit souvisejících se zjišťováním potřeb žáků z hlediska výchovy a vzdělávání. Součástí je podpora žáků při jejich zapojování do chodu školy.
6. Rozvoj kurikula. Plánování, organizace a evaluace vzdělávacího programu školy.
7. Stimulující klima. Zahrnuje činnosti spojené s monitorováním a zkvalitňováním personálních vztahů a procesů ve škole.
8. Naplňování potřeb učitelů. Aktivita zaměřená na vytváření prostoru pro poznávání potřeb zaměstnanců školy, zejména učitelů.

Ředitelé se pedagogickými lídry nerodí. Postupně se jimi během své profesní kariéry stávají. Buď přirozeně s vrozeným talentem budují školu od začátku podle hlavních bodů v úvodu, nebo se je postupně naučí s podporou státu a jiných pedagogických lídrů, kteří jsou schopni zkušenosti předávat. Tak se to například děje v novém dvouletém studiu Lídra školy v Národním pedagogickém institutu České republiky.

ovlivnit učení ve své třídě, dopad vaší práce je na skupinu žáků. Jako ředitel máte mnohem víc možností ovlivňovat, jaká bude vaše škola, jak se v ní bude dařit všem učitelům a všem dětem. ■

možností je využití distribuovaného leadershipu – cesta vytváření týmů, které se spolu s ředitelem pedagogického rozvoji školy a vzájemnému učení se pedagogů věnují.

Jak se ta mnohost rolí – ředitel-právník, ředitel-personalista, ředitel-finanční manažer, ředitel-správce budovy – propsala do náplně studia v programu Lídr školy?

Obsah studia je uzpůsoben tak, abychom začínající ředitelé nevystavili riziku, že nebudou schopni dodržet ekonomické a právní předpisy. Věnovali jsme se jim ve větší míře hned v prvním roce studia, aby ředitelé získali základní přehled a zároveň kontakty na místa, kde se mohou v případě potřeby poradit. Ve druhém roce studia se naopak budeme převážně věnovat oblastem pedagogického leadershipu, komunikaci, vedení

lidí, plánování a rozvoji pedagogického procesu, kultuře školy nebo sdílené školní vizi.

Do prvního ročníku nastoupilo 72 budoucích ředitelů a ředitelky – pozorujete u nich něco, co mají společné?

Skupina účastníků prvního ročníku jsou motivovaní lidé. Zvolili si tento typ studia zřejmě právě proto, že jsou si vědomi odpovědnosti za to, aby se žáci v jejich škole učili s chutí v bezpečném prostředí. Mají zájem poznat různé možnosti, jak podpořit svoje učitele i ostatní zaměstnance, jak vytvářet a rozvíjet kulturu bezpečí a spolupráce ve škole. A snaží se dohlédnout až k dětem a procesům ve třídě.

Vnímáte nějaké posuny, jak u sebe, tak u účastníků, které se odehrály během prvního roku Lídra školy?

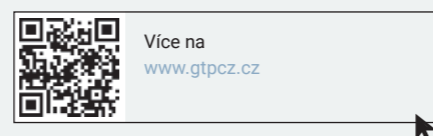
Tipy ze všech stran

SVĚT ČESKÉHO VZDĚLÁVÁNÍ JE POVZBUDIVĚ ČINORODÝ, ŽIVÝ A KREATIVNÍ. EXISTUJE CELÁ ŘADA PROJEKTŮ A AKTIVIT, KTERÉ POMÁHAJÍ NA LOKÁLNÍ I CELOSTÁTNÍ ÚROVNI. SKUTEČNÁ ZMĚNA MUSÍ PŘIJÍT KOMBINACÍ SYSTÉMOVÝCH ZMĚN A ČINORODÉ ENERGIE ODSPODA, DOBŘE POJMENOVANÝCH VÝZEV KAŽDODENNOSTI A JEJICH KREATIVNÍM ŘEŠENÍM.

Oslovili jsme odborníky a kolegy, kteří se spolu s námi podílejí na kampani Měníme osnovy, aby nám dali tipy na jedinečné vzdělávací projekty, bez jejichž nasazení a přispění se české vzdělávání neobejde. Tady jsou jejich favorité:

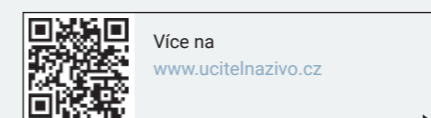
Global Teacher Prize Czech Republic

Global Teacher Prize Czech Republic je odborná cena pro učitele ZŠ a SŠ. V České republice ji na základě udělené licence od mezinárodního ocenění Global Teacher Prize realizuje od roku 2017 nezisková organizace EDUin, o. p. s. Cena má podpořit kvalitní pedagogy, napomoci definovat standardy učitelské praxe a zvýšit prestiž učitelského povolání. Pořadatelé zároveň usilují o to, aby získání ocenění nebylo cílem samo o sobě, ale aby bylo prostředkem k navázání vzájemné spolupráce, využití potenciálu oceněných učitelů a rozšíření dopadů jejich pedagogických aktivit.

Učitel naživo

Učitel naživo je program pro absolventy nepedagogických vysokých škol, kteří chtějí změnit svůj život a učit. Hlavním cílem organizace je změnit systém přípravy budoucích učitelů tak, aby do škol nastupovali kvalitní kantoři připravení na praxi.

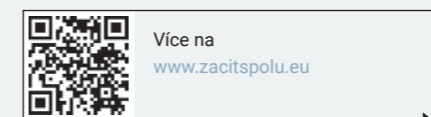
Ředitel naživo

Ředitel naživo vznikl v roce 2019 a za krátkou dobu si udělal mezi řediteli dobré jméno. Je to dvouletý rozvojový program pro ředitele a jejich zástupce, ve kterém se učí nastavovat vizi školy a vést celý učitelský sbor. Programem prošly a procházejí desítky středních a základních škol z celé ČR, a některé školy v tom dokonce finančně podporují jejich zřizovatele. S Národním pedagogickým institutem České republiky se povedlo začít program Lídr školy, který tento přístup přenáší do celé soustavy přípravy nových ředitelů.

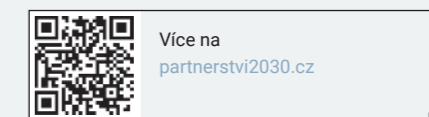
Začít spolu

Vzdělávací program Začít spolu (v mezinárodním označení Step by Step) je otevřený didaktický koncept, který nabízí kvalitní a ucelené vzdělávání pro děti od 3 do 11 let založené na konstruktivistické pedagogice a respektujícím přístupu. Vyučující Začít spolu pracují podle mezinárodních pedagogických standardů „Kompetentní učitel 21. století“. Program je plně v souladu s požadavky RVP pro MŠ a ZŠ a splňuje požadavky pro moderní vzdělávání. Začít spolu staví na respektu k jedinečnosti každého dítěte. Samostatnost, kritické myšlení, schopnost rozhodovat se a nést za svou volbu odpovědnost, tvořivost a spolupráce jsou hodnoty, na něž se v programu zaměřujeme. Program obohacuje vzdělávání v ČR již téměř třicet let. Jediným držitelem licence a práv na jeho šíření a rozvoj je nezisková organizace Step by Step ČR, o. p. s. Ta spravuje také síť škol Začít spolu, kam je aktuálně zařazeno více než 150 mateřských a základních škol.

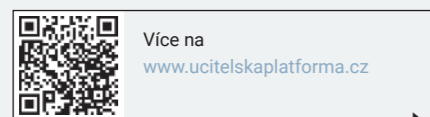
Partnerství pro vzdělávání 2030+ a EDUin

Partnerství 2030+ stojí na základu vládní vize pro vzdělávání 2030+ a zaměřuje se především na snižování nerovností a wellbeing dětí ve školách. Vědomě ale pracuje i s tzv. středním článkem řízení škol, tedy se spoluprací hlavních aktérů v regionální podpoře učitelů a ředitelů. V tomto klíčovém kuse skládačky se setkávají i s EDUinem, který spustil Klub zřizovatelů a pomáhá propojovat zájmy tam, kde dlouho propojené nebyly: mezi vedením školy, rodiči a zřizovateli z obcí a krajů.

Učitelská platforma

Učitelská platforma je organizace od učitelů, pro učitele a s učiteli. Dává podporu pedagogům, zdvihá zapomenutá témata a zasazuje se o kvalitní podmínky pro celý učitelský stav. Lidé z UP sdružují učitele z celé republiky. Hodnotově věří ve vzdělávání zaměřené na děti, které se neredukuje jen na předměty a známky. Platforma zprovoznila i horkou linku pro učitele, kam mohou volat a poradit se, když si nevědí rady.

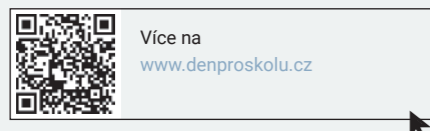
Society for All

Society for All je organizace, která dříve působila pod názvem ČOSIV a už od roku 2011 se zasazuje o to, aby se děti ve škole cítily dobře a bezpečně. Bez toho se znalosti i dovednosti předávají těžko, ať máte sebelepší RVP. Sofa má široký záběr od přímé pomoci v terénu po prosazování progresivní politiky v Poslanecké sněmovně. Překládá nejlepší zahraniční metodiky, přivádí je přímo do tříd a podporuje vytváření bezpečného prostředí ve školách i resilienci samotných dětí. Její práce je inspirací nejen na poli začleňování.

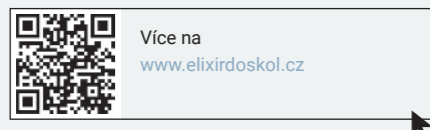
Den pro školu

Co obnáší povolání letušky nebo záchranáře? A čím se vlastně zabývá etický hacker? Co je potřeba udělat pro kariéru vědce, co řeší investorka do startupů, co bankéř a jak vypadá běžný den novináře? Tajemství různých profesí odhalují na základních a středních školách po celém Česku dobrovolníci z programu Den pro školu, který vznikl v Nadaci České spořitelny. Přednáškou nebo workshopem ve třídě to ale končit nemusí. Učitelé si mohou zdarma domluvit i sérii setkání na různá témata, uspořádat projektové dny, naplánovat online lekci nebo se s žáky vypravit rovnou k dobrovolníkovi do práce. Žáci a studenti se při setkáních s dobrovolníky dozvídají nejen o tom, co daná profese obnáší a co je pro ni potřeba vystudovat a znát, zajímaví je i další životní zkušenosti a zvraty. Autentické vyprávění cesty životem, která není vždy rovná, může dětem dát mnohdy nejvíc.

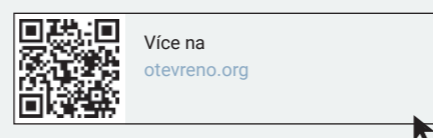
Elixír do škol

Elixír do škol je nezisková organizace, která od roku 2013 vytváří podmínky pro smysluplnou výuku fyziky a digitálních technologií. Prostřednictvím učitelů a regionálních center podporuje rozvoj nejen technického a přírodovědného vzdělávání v České republice a současně vytváří bezpečné prostředí pro vzájemné setkávání, debaty a sdílení inspirace pedagogů.

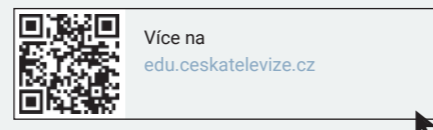
Otevřeno

Nápad založit spolek Otevřeno se zrodil v roce 2015 v hlavách studentů pedagogické fakulty brněnské MUNI. Cílem spolku, aby se všechny děti učily naplno, s radostí a rovnými šancemi a odcházely ze školy připravené na výzvy a příležitosti světa 21. století. Otevřeno usiluje o to, aby do českých škol přicházeli začínající učitelé, kteří tuto vizi promění ve skutečnost.

ČT edu

Web ČT edu připravila Česká televize pro všechny učitele, rodiče i žáky, kteří chtějí svoje vzdělávací aktivity rozšířit i o kvalitní videa. V tuto chvíli ČT edu nabízí několik tisíc vzdělávacích videí z pořadů České televize. Videá jsou přehledně rozdělena podle stupňů, předmětových oblastí i témat. Pořady České televize procházeli, a dále procházejí, zkušení učitelé a odborníci s odpovídající aprobací, z různých škol i regionů, aby našli videa, která mohou sloužit jako vysvětlení, doplnění, ilustrace či inspirace. A to pro předškoláky i žáky od prvního stupně po střední školu. A proč vlastně krátká videa? Audiovizuálně podaná informace probouzí v žácích zájem, emoce a v souběhu s dalšími zdroji podporuje zapamatování probírané látky. I proto mají videa na ČT edu uzpůsobenou stopáž tak, aby udržela pozornost. Původně také proto, aby se s nimi dobře pracovalo ve vyučovací hodině.

EduRevue

Téma: „**Měníme osnovy**“

Podzim 2023

Redakce:

Markéta Beková, Veronika Lucká Loosová, Libor Hruška, Alžběta Pěničková, Kristýna Sovinská, Petra Svoboda, Jan Štěpánek, Lucie Šnajdrová, Jakub Yellen

Foto:

David Háva, Jakub Yellen, Pavlína Baudyšová, archiv autorů a partnerů

Jazyková korektura:

Vlasta Kohoutová

Grafika:

Petra Smolíková

Tisk:

Tiskárna Knopp s.r.o.

Vydavatel:

Národní pedagogický institut České republiky, Senovážné nám. 25, 110 00, Praha 1

Jak se vám líbí EduRevue? Napište nám edurevue@npi.cz

Rok vydání: **2023**

ISBN 978-80-7578-138-3

**Aby se děti těšily do školy
a učitelé měli tu nejlepší
práci na světě.**